

Nr 206.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående statsbidrag till pensioneringen af den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter; gifven Stockholms slott den 15 april 1910.

Med åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ekle-siastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att dels, med uteslutande af det nu å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda förslagsanslag å 40,000 kronor med titel *bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor*, å samma hufvudtitel uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 68,000 kronor med titel *bidrag till pensionering af den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter*, dels ock godkänna följande:

**Bestämmelser för tilldelande af bidrag ur förslagsanslaget:
bidrag till pensionering af den kvinnliga lärarpersonalen vid
enskilda läroanstalter.**

§ 1. Lärarinnornas pensionsanstalt.

1. För att bereda pensioner åt den kvinnliga lärarpersonalen vid de läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda reservationsanslaget till enskilda läroanstalter, upprättas en pensionsanstalt, benämnd *Lärarinnornas pensionsanstalt*. Pensionsanstaltens reglemente fastställles af Kungl. Maj:t.

2. Skyldighet att vara delägare i denna pensionsanstalt åligger vid sagda läroanstalter anställd

A) föreståndarinna äfvensom ännelärlarinna med full tjänstgöring,
 B) annan lärarinna med sammanlagdt minst 10 veckotimmars undervisning i klasserna öfver de förberedande i en eller flera af sagda läroanstalter.

Föreståndarinna eller lärarinna, som före det dessa bestämmelser trädtt i kraft fyllt 50 år, äger rättighet men icke skyldighet att ingå i pensionsanstalten.

3. Pensionsafgiften för delägare, tillhörande grupp A, skall beräknas sålunda, att den motsvarar en pension af 1,200 kronor från 60 års ålder, dock att lägsta afgiften för år skall vara 180 kronor och högsta 240 kronor.

Pensionsafgiften för delägare tillhörande grupp B skall bestämmas efter det antal, dock högst 20, veckotimmar hennes undervisning omfattar i klasserna öfver de förberedande. Afgiften för hvarje veckotimme skall beräknas sålunda, att den motsvarar en pension af 60 kronor för hvarje veckotimme att utgå från 60 års ålder, dock att lägsta afgiften för år för en veckotimme skall vara 9 kronor och högsta 12 kronor.

4. Till pensionsafgiften skola utgå följande bidrag:

a) af staten: en tredjedel af den i mom. 3 för den lärarinnegrupp, som delägaren tillhör, angifna lägsta pensionsafgiften,

b) af kommun eller enskilda donatorer: en tredjedel af samma lägsta pensionsafgift, därest delägaren är anställd vid enskild mellanskola eller vid högre flickskola,

c) af läroanstalten: en tredjedel af samma lägsta pensionsafgift, därest delägaren är anställd vid högre goss- eller samskola eller vid enskildt lärarinneseminarium.

För utgörande af i hvarje fall återstående del af den pensionsafgift, som jämlikt mom. 3 skall inbetalas för delägaren, ansvarar vederbörande läroanstalt, med rätt för läroanstalten att af delägarens lön afdraga ett belopp svarande mot denna del af pensionsafgiften.

5. Rätt att vid afgang från sådan anställning, som i mom. 2 sägs, komma i åtnjutande af pension inträder den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 55 år.

Skyldighet att afgå från sådan anställning inträder den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 60 år. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk må dock kunna medgifva henne att kvarstå i sådan anställning, därest och så länge hennes kvarstående pröfvas vara till gagn för undervisningen, dock icke i något fall längre än till den 1 juli det kalenderår, då hon fyller 63 år.

6. Där ej för särskildt fall, hvarom stadgas i pensionsanstaltens reglemente, pensionsrätt svarande mot vissa pensionsafgifter gått förlorad, utgår pension med det belopp, som vid den tidpunkt då pensionen tillträdes beräknas motsvara alla de pensionsafgifter, som blifvit för delägaren erlagda, dock med högst 1,200 kronor om året.

7. Delägare, hvilken, utan att vara berättigad till pension, upphör att innehafva sådan anställning, som i mom. 2 sägs, vare i fall och under villkor, hvarom i reglementet för pensionsinrättningen stadgas, berättigad att däri kvarstå. I sådant fall utgå icke de i mom. 4 a), b) och c) föreskrifna bidrag till pensionsafgiften.

§ 2. Svenska lärarinnornas pensionsförening.

För lärarinna, som icke är delägare i eller åtnjuter pension från Lärarinnornas pensionsanstalt, skall, under villkor att af henne eller för henne under nästföregående år till Svenska lärarinnornas pensionsförening inbetalts minst 60 kronor och att hon under samma tid vid statsunderstödd enskild läroanstalt haft minst 20 timmars tjänstgöring, statsbidrag utgå till pensionsföreningen med 60 kronor.

§ 3. Öfvergångsbestämmelser.

1. Äger Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller Svenska lärarinnornas pensionsförening vid den tidpunkt, då dessa bestämmelser träda i kraft, rätt till statsbidrag för delägare, må sådant statsbidrag fortfarande utgå för delägaren enligt hittills gällande bestämmelser, dock i fråga om föreståndarinna eller lärarinna, som afses i § 1 mom. 2, endast under förutsättning att mellan henne och pensionsanstalten är eller senast före den 1 januari 1912 varder aftaladt, dels att hon må kvarstå som delägare till 60 års ålder, dels att pension må af henne tillträdas först sedan hon afgått från sådan anställning, som enligt nyssnämnda bestämmelse medför skyldighet att vara delägare i Lärarinnornas pensionsanstalt.

2. För den afgift, som för sådant statsbidrags bibehållande skall erläggas till pensionsanstalten, skall läroanstalten svara på sätt i sista punkten af § 1 mom. 4 stadgas.

3. För delägare i Lärarinnornas pensionsanstalt, för hvilken på grund af stadgandet i mom. 1 statsbidrag utgår till endera af de båda äldre pensionsanstalterna, utgår icke något statsbidrag till den nya pensionsanstalten. Däremot utgår till denna pensionsanstalt det i § 1 mom. 4 under b) eller c) stadgade bidrag. Därjämte ansvarar läroanstalten, på sätt i sista punkten af samma mom. stadgas, för den ytterligare afgift, som må erfordras för beredande af en pension, hvilken tillsammans med den pension, delägaren har att vänta från den af de båda äldre pensionsanstalterna som för henne åtnjuter statsbidrag, motsvarar den i § 1 mom. 3 afsedda, dock att sådan afgift icke skall utgå med högre belopp än som må erfordras för att summan af de för delägaren till nyssnämnda äldre pensionsanstalt och till Lärarinnornas pensionsanstalt utgående afgifter må uppgå till den i sistnämnda mom. för den lärarinnegrupp, delägaren tillhör, angifna högsta pensionsafgift.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

P. E. Lindström.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 april 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
              HEDERSTIERNA,
              SWARTZ,
              grefve HAMILTON,
              grefve EHRENSVÄRD,
              MALM,
              LINDSTRÖM,
              NYLANDER,
              von SYDOW.

Departementschefen statsrådet Lindström anförde:

För beredande af pensioner åt lärarinnor vid privata skolor fin-
nas för närvarande två pensionsanstalter, nämligen Svenska lärarinnornas Nu förefintliga pensionsanstalter för lärarinnepensioneringen.
pensionsförening och Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges
högre skolor för kvinnlig ungdom, den sistnämnda vanligen i korthet kallad Skolornas pensionsinrättning.

Dessa båda pensionsanstalter hafva en ganska olikartad organisation. I Skolornas pensionsinrättning kunna endast lärarinnor vid högre skolor för kvinnlig ungdom blifva delägare, under det att Svenska lärarinnornas pensionsförening är öppen för alla slags lärarinnor. I Skolornas pensionsinrättning kan inträde vinnas vid ålder mellan 25 och 54 år; årsafgiften

är förutom statsbidraget 60 kronor, men om delägaren inträder efter fyllda 25 år erlægges för erhållande af normalpension en retroaktiv afgift, som för de högre inträdesåldrarna är mycket betydlig; normalpensionen var före år 1908 400 kronor, men höjdes då, med anledning af att höjdt statsbidrag erhöles, till 532 kronor för dem, som sedermera inträda. Pensionsåldern är 55 år.

I Svenska lärarinnornas pensionsförening kan inträde vinnas intill 45 års ålder. Den årliga insatsen får växla mellan 15 och 500 kronor, statsbidraget oräknadt. Pensionsåldern är 55 år och pensionen utgår för närvarande med stadgadt maximum af 9 procent af det belopp, som pensionären har inestående i föreningen vid början af det år, hon första gången utfår pension, hvilket belopp högst får utgöra 10,000 kronor.

Statens bidrag
till de båda
pensions-
anstalterna.

På därom af Kungl. Maj:t framställt förslag medgaf 1896 års Riksdag, att af anslaget till högre skolor för kvinnlig ungdom måtte kunna anvisas, bland annat, ett årligt bidrag till Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, motsvarande högst 10 kronor för hvarje delägare som erlade årsafgift. Detta bidrag höjdes, afvenledes på Kungl. Maj:ts förslag, af 1902 års Riksdag till 30 kronor.

1903 års Riksdag medgaf, i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts för Riksdagen då framlagda proposition, att till Svenska lärarinnornas pensionsförening finge utgå samma årliga bidrag af 30 kronor för hvarje lärarinna vid högre skola för kvinnlig ungdom eller samskola, som icke vore delägare i Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, med villkor att af eller för henne i pensionsföreningen under näst föregående år insatts minst 60 kronor samt att berörda bidrag tillgodofördes vederbörande lärarinnor.

På samma gång beslöt Riksdagen, att dessa bidrag till de båda pensionsanstalterna skulle utgå ur ett under riksstatens tionde hufvudtitel uppfördt förslagsanslag å 19,000 kronor till bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor.

Vid 1905 års Riksdag väcktes motion om att statens bidrag skulle höjas från 30 till 60 kronor för hvarje vid högre skola för kvinnlig ungdom eller högre samskola anställd lärarinna, som vore delägare i någon af de båda pensionsanstalterna, med villkor att af eller för henne i endera af desamma under nästföregående år insatts minst 60 kronor. Riksdagen biföll denna motion och höjde i sammanhang härmed förslagsanslaget till bidrag till pensioneringen af lärarinnor vid högre flick- och samskolor från 19,000 kronor till 40,000 kronor.

Från och med år 1906 är alltså en pensionsavgift af 120 kronor om året att anse som den normala. Däraf betalar staten hälften och lärarinnan — med eller utan bidrag af skolan — hälften. Om lärarinnan inträder i tjänstgöring vid 25 års ålder och oafbrutet tjänstgör till den normala pensionsåldern, 55 år, kan hon alltså bereda sig den mot denna normalavgift svarande pensionen af 532 kronor.

Hösten 1907 inkom Flick- och samskoleföreningen — en förening af lärare och lärarinnor vid högre flickskolor och samskolor — genom utsedde kommitterade med en underdånig petition i pensionsfrågan af i hufvudsak följande innehåll:

Flick- och samskoleföreningens underdåniga petition i pensionsfrågan.

Det vore tydligen af mycket stor betydelse för undervisningen vid flick- och samskolor, att lärarinnan erhöle en tillräcklig pension, när hon i skolans tjänst uppnådde en ålder, då hennes krafter icke längre vore tillräckliga för skolarbetet. Staten hade också behjärtat vikten häraf och bidroge därför till lärarinnepensioneringen.

Likväl vore det mycket illa sörjdt för densamma. Då lärarinnorna icke varit *skyldiga* att bidraga till sin pensionering och därtill varit klenk aflönade, vore det först på senare tid, sedan staten ökat sina bidrag till pensionsavgifterna, som lärarinnorna mera allmänt börjat gå in i någon af de båda pensionsanstalterna. Detta gjorde, att många nu närmade sig pensionsåldern eller till och med öfverskridit denna utan att ha försäkrat sig om ens den pension af 400 kronor vid 55 års ålder, hvartill staten dock länge bidragit med någon del af årsavgiften, och af dem, som vore delägare i någon af pensionsanstalterna, hade många blifvit det vid så hög ålder, att äfven med det sedan år 1906 ökade statsbidraget avgifterna endast räckte till pensioner, som stannade långt under det belopp af ungefär 530 kronor vid fyllda 55 år, som svarade mot dessa avgifter vid en inträdesålder af 25 år.

Men äfven om alla lärarinnor med full tjänstgöring haft utsikt att vid uppnådd pensionsålder få sistnämnda pension, hade pensionsfrågan likväl varit i ett för skolan icke tillfredsställande läge. Ty denna pension af 530 kronor vore uppenbarligen alldeles otillräcklig. Om lärarinnan icke hade annat än en sådan pension att lita till för sitt uppehälle efter erhållet afsked, vore det därför, äfven om lärarinnan ej lämpligen borde fortsätta att tjänstgöra, svårt för skolan att afskeda henne. Staten vunne därför icke det, som den afsåge att vinna genom sitt bidrag till lärarinnepensioneringen, nämligen att lärarinnorna afginge, då de på grund af sin ålder icke längre borde användas i skolans tjänst. Detta kunde ej vinnas, med mindre pensionen gjordes tillräcklig och pensioneringen obligatorisk.

Dittills hade man ansett, att lärarinnans pensionsålder borde vara 55 år. Det låge tydligen stor vikt därpå, att pensionsåldern sattes hvarken för hög eller för låg. Sattes den för hög, blefve pensioneringen till ringa nytta för skolan. Sattes den för låg, blefve pensioneringen så dyrbar, att det blefve svårt eller omöjligt att anskaffa medel till att göra pensionen tillräcklig. Kostnaden stege nämligen mycket hastigt, när pensionsåldern sänktes. Årsafgiften för pension från 55 år vore ungefär 50 procent högre än för lika stor pension från 60 år.

Kommitterade ansåge, att pensionsåldern borde sättas till 60 år. Möjliga olägenheter af denna höjning kunde man afvärja genom vissa bestämmelser, enligt hvilka lärarinna, som fyllt 55 år och icke hade krafter till full tjänstgöring, kunde få reducerad tjänstgöring utan inskränkning i sin pensionsrätt. Därjämte borde lärarinna ha rätt att afgå vid 55 år med lägre pension och vara skyldig att afgå vid 60 år.

Pensionsafgiften borde höjas till 180 kronor för ämneslärarinna med full tjänstgöring. Af denna afgift skulle staten betala hälften, skolan fjärdedelen och lärarinnan fjärdedelen. Statens bidrag skulle alltså för dessa lärarinnor höjas från 60 kronor till 90 kronor.

Pensionsafgifterna skulle erläggas till en för denna obligatoriska lärarinnepensionering upprättad pensionsanstalt, hvars reglemente skulle stadfastas af Kungl. Maj:t. Pensionsbeloppet skulle ej på förhand fixeras, utan en hvar skulle vid uppnådd pensionsålder erhålla den pension, som enligt för pensionsanstalten gällande grunder beräknades svara mot de af och för henne erlagda afgifterna.

För pensioneringen af manliga lärare föreslogos i petitionen i hufvudsak samma bestämmelser som för lärarinnepensioneringen, utom att pensionsåldern skulle vara 65 år.

Öfver denna petition, för hvars hufvuddrag jag nu redogjort, afgaf öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk infordradt yttrande den 20 december 1907.

Öfverstyrel-
sens äldre
förslag.

Öfverstyrelsen fann förslaget till pensionsreglering i hufvudsak väl grundadt och ägnadt att med vissa modifikationer tagas till utgångspunkt för framställning till Riksdagen. Som förslagets hufvudgrunder framhöll öfverstyrelsen:

att pensioneringen skulle vara obligatorisk för alla de lärare och lärarinnor, som vore pensionsberättigade,

att de stadgade pensionsavgifterna skulle inbetalas till och förvaltas af en för ändamålet inrättad pensionsanstalt, hvars reglemente skulle fastställas af Kungl. Maj:t, samt

att den normala åldern för pensions erhållande för lärarinna höjdes till 60 år.

Öfverstyrelsen ansåg, att det för vinnande af det med statens uppoffringar för pensioneringen afsedda ändamålet torde vara nödvändigt att utgå från principen om obligatorisk delaktighet för dem, som frågan gällde, detta icke minst sedan den föregående tidens försök med en på frivillighetens grund byggd pensionering visat i hög grad otillfredsställande resultat.

Den normala pensionsålderns höjande från 55 till 60 års ålder vore visserligen ur flera synpunkter icke tilltalande. Men åtgärden vore af ekonomiska skäl nödvändig, för att å ena sidan pensionsavgifterna ej måtte blifva för betungande och å andra sidan pensionerna verkligen skulle nå upp till ett belopp, som kunde anses tillfredsställande, och pensioneringen alltså blifva fullt effektiv. Dessutom vore vissa af förslaget bestämmelser ägnade att verksamt afvärja de menliga följderna af åtgärden.

En förtjänst hos förslaget vore enligt öfverstyrelsens åsikt, att det äfven toge hänsyn till de manliga lärarna.

I vissa detaljer gjorde öfverstyrelsen ändringar, hufvudsakligen föranledda däraf, att ett af öfverstyrelsen vid samma tid afgifvet förslag till löneroglering för lärare och lärarinnor vid dessa skolor i vissa afseenden afvek från det lönerogleringsförslag, som legat till grund för petitionens pensionsförslag.

De viktigaste bestämmelserna i öfverstyrelsens pensionsförslag i hvad det afsåg lärarinnorna voro följande:

1) Pensioneringen omfattade a) föreståndarinnor, b) ämneslärarinnor med full tjänstgöring, c) öfningslärarinnor med full tjänstgöring, d) andra lärarinnor med minst 12 veckotimmars undervisning och minst 800 kronors årsarfvode.

2) Pensionsavgiften var för föreståndarinna och ämneslärarinna med full tjänstgöring 190 kronor, för öfningslärarinna med full tjänstgöring 160 kronor, för de öfriga 120 kronor.

3) Hälften af avgiften skulle erläggas af staten, fjärdedelen af skolan och fjärdedelen af lärarinnan själf.

4) Pensionsberättigad lärarinna var skyldig att afgå det kalenderår, hon fyllde 60 år, och skulle då erhålla den pension, som af pensionsanstalten beräknades motsvara alla för och af henne erlagda avgifter, dock högst uppgående för föreståndarinna och ämneslärarinna med full tjänst-

göring till 1,300 kronor, för öfningslärarinna med full tjänstgöring till 1,100 kronor, för de öfriga till 800 kronor.

Enär 1909 års Riksdag, i nära anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, för beviljande af statsunderstöd åt enskilda läroanstalter fastställt andra villkor, särskildt annan löneroglering, än de som af öfverstyrelsen antagits vid uppgörande af dess nu refererade förslag i pensionsfrågan, anbefalldes öfverstyrelsen genom nådigt bref af den 25 juni 1909 att afgifva nytt yttrande i frågan. Detta yttrande afgafs den 14 oktober 1909 och innehöll, jämte motivering, förslag till bestämmelser angående pensionering af de vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställda lärarinnor. I nytt underdånigt yttrande af den 31 januari 1910 inkom öfverstyrelsen med förslag till stadgar för den pensionsinrättning, som tänktes skola öfvertaga den hufvudsakliga delen af lärarinnepensioneringen. Öfverstyrelsens förslag till bestämmelser angående lärarinnepensioneringen och till stadgar för pensionsinrättningen torde böra biläggas detta protokoll.

Öfverstyrelsen om de nya förslag.

Under påpekande, att det nu framlagda förslaget i sina hufvudgrunder öfverensstämde med det den 20 december 1907 afgifna, hänvisar öfverstyrelsen till den motivering, som lämnats för detta, och yttrar sig nu endast rörande vissa detaljer, särskildt sådana, där en afvikelse från det äldre förslaget föreligger. Det nya förslaget afser icke den manliga lärarkåren, då den fastställda lönerogleringen icke omfattar denna.

Öfverstyrelsen om de lärarinnegrupper, som böra medtagas.

De föreslagna pensionsbestämmelserna afse följande vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställda lärarinnor:

A. föreståndarinna äfvensom ämneslärarinna med sådan full tjänstgöring, som närnare angifves i gällande bestämmelser om aflöning af lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter,

B. öfningslärarinna med sådan tjänstgöring, som enligt nämnda bestämmelser medför rätt till ålderstillägg,

C. timlärarinna med minst 12 veckotimmars undervisning i klasserna öfver de förberedande,

samt, på väsentligen andra villkor än de öfriga,

annan lärarinna med minst 20 veckotimmars undervisning hufvudsakligen eller uteslutande i de förberedande klasserna.

Dessa lärarinnegrupper äro i hufvudsak desamma som i det äldre förslaget. De olikheter som finnas betingas af hänsyn till den fastställda lönerogleringen.

För grupperna A, B, C, skall det enligt förslaget vara *obligatoriskt* att ingå i den nya pensionsanstalt, hvars upprättande öfverstyrelsen föreslår. För den sista gruppen, lärarinnor i de förberedande klasserna, stadgas icke pensionstvång.

Öfverstyrelsen framhåller särskildt, att synnerligen viktiga skäl synas tala för att äfven grupp C (ämneslärarinnor, hvilkas tjänstgöring icke är full, men omfattar minst 12 veckotimmar) medtages. Genom denna anordning beredes nämligen bland annat möjlighet för äldre lärarinnor, som af en eller annan anledning finna sig förhindrade att ända till den normala pensionsåldern fortsätta med full tjänstgöring, att erhålla minskadt antal undervisningstimmar, utan att någon större minskning af pensionsbeloppet däraf blir följden. En sådan anordning torde vara så mycket mera af behovet påkallad, som det af ekonomiska skäl ansetts vara nödvändigt att bestämma den normala pensionsåldern för nu ifrågasvarande lärarinnor så högt som till 60 år, under det att pensionsåldern till exempel för lärarinnor vid statens samskolor utgjorde endast 55 år.

Äfven med hänsyn till de lärarinnor, som nyss börjat sin tjänstgöring, är det enligt öfverstyrelsens förmenande fördelaktigt, att de som delägare kunna tillhöra pensionsinrättningen utan att hafva full tjänstgöring. Det torde nämligen ej sällan inträffa, att dessa lärarinnor af en eller annan anledning, såsom för att erhålla tillfälle att grundligare arbeta sig in i sin nya verksamhet eller därför att full tjänstgöring ej i alla fall står till buds, komma att begränsa sin tjänstgöring till ett mindre antal veckotimmar. Skulle nu en lärarinna, som af dylika skäl inskränker sin tjänstgöring under sina första år, icke få vara delägare i pensionsinrättningen, blefve följden häraf den, att hon framdeles finge vidkännas ökade kostnader för sin pensionering. Af nu ifrågasvarande friska lärarkrafter draga emellertid läroanstalterna i regeln en så afsevärd fördel, att det synes vara mycket billigt, att pensionsförmån beredes dem äfven för deras mindre tjänstgöring.

Förutom nu nämnda lärarinnor vid enskilda läroanstalter afser förslaget äfven de biträdande ämneslärarinnor vid den med högre lärarinneseminariet förenade normalskolan för flickor, hvilka hafva full tjänstgöring. Beträffande denna grupp, som i förslaget benämnes grupp D, anför öfverstyrelsen, att öfverstyrelsen, i underdånig skrifvelse den 15 maj 1908 angående organisationen af högre lärarinneseminariet föreslagit, att vid den med nämnda seminarium förenade normalskolan för flickor måtte upprättas vissa extra ordinarie lärarinnebefattningar, hvilkas innehafvare skulle benämnas biträdande ämneslärarinnor, samt tillika framhållit, att pensionsförhållandena för nämnda lärarinnor lämpligen skulle kunna ordnas i sammanhang med den förestående pensionsregleringen för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Då nu på grund af 1909 års Riksdags beslut vid högre lärarinneseminariet befattningar af nämnda slag skola upprättas, af hvilka fyra upptagits i 1910 års stat, har öfverstyrelsen ansett sig böra föreslå, att innehafvare af dessa befattningar måtte vinna inträde i den

nya pensionsinrättningen för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter under samma villkor i tillämpliga delar, som komme att fastställas för dessa. Som ett ytterligare stöd för en sådan anordning erinrar öfverstyrelsen därom, att, såsom öfverstyrelsen i nämnda skrifvelse den 15 maj 1908 äfven antydt, ett flertal extra ordinarie lärarinnor vid statens normalskola för flickor vid sin afgang på särskild framställning beviljats statspension och detta till och med till högre belopp, än det som nu ifrågasättes, och utan att vederbörande lärarinnor erlagt några pensionsavgifter.

Öfverstyrelsen om pensionsbeloppen och om pensionsavgifterna.

Vid bestämmande, i fråga om den obligatoriska pensioneringen, af pensionsbeloppen och däremot svarande pensionsavgifter har öfverstyrelsen i vissa afseenden frångått sitt den 20 december 1907 afgifna förslag. I stället för att fixera olika pensionsbelopp för olika kategorier af lärarinnor har öfverstyrelsen utgått från samma högsta pensionsbelopp för samtliga delägare, oafsedt hvilken af de olika grupper de tillhöra, blott de med afseende på erlagda pensionsavgifter och tjänstgöringens omfattning äro med hvarandra likställda. Den summa, 1,200 kronor, som föreslagits såsom pensionens högsta belopp och som äfven, när det nya pensionsreglementet någon tid hunnit tillämpas, beräknas komma, åtminstone för delägare af grupp A och D, att blifva dess normala belopp, ligger till sitt värde nära de i öfverstyrelsens äldre förslag för delägare af grupp a) och b) upptagna pensionsbeloppen och torde, anser öfverstyrelsen, vid jämförelse med de pensioner, som utgå till kvinnliga pensionstagare inom andra områden, exempelvis till lärarinnor vid statens samskolor och till i städerna anställda folkskollärarinnor, få anses lämpligt afvägd och i hvarje fall icke vara för högt tilltagen.

I fråga om pensionsavgifterna för delägare tillhörande grupperna A och D innehåller förslaget den bestämmelsen, att de skola beräknas så, att de motsvara nyssnämnda högsta pensionsbelopp, under förutsättning att de erläggas ända till uppnådd pensionsålder, 60 år. Härvid är den lägsta afgiften, 90 kronor för halfår, beräknad för en inträdesålder af 25 år. Inträder lärarinna tidigare såsom delägare i pensionsinrättningen, kommer alltså att för henne erläggas en något högre afgift, än som motsvarar den nämnda pensionen och pensionsåldern. Om lärarinna blir delägare först efter fyllda 25 år, höjes pensionsavgiften, dock högst till 150 kronor för halfår, hvilket belopp beräknas motsvara en inträdesålder af 34 år. För lärarinna, som inträder i pensionsinrättningen vid ännu högre ålder än den sistnämnda, erlægges den förenämnda maximiafgiften och för henne utgår pension till ett belopp, som gifvetvis kommer att

understiga det som normalt beräknade 1,200 kronor, men liksom för alla öfriga delägare motsvarar alla för delägaren erlagda afgifter.

För delägare tillhörande grupperna B och C hafva pensionsbelopp och afgifter bestämts att utgå efter det antal veckotimmar delägarens tjänstgöring omfattar, hvarigenom, påpekar öfverstyrelsen, man vunnit, att pensioner och afgifter kunnat riktigare fördelas i förhållande till den verkliga tjänstgöringen än som enligt öfverstyrelsens förra förslag varit möjligt. Till sina belopp hafva pensionerna för dessa grupper så beräknats, att en lärarinna med 20 veckotimmars tjänstgöring skall kunna erhålla den högsta pension, 1,200 kronor, som kan utgå till delägare af grupperna A och D. Åldersgräns äfvensom lägsta och högsta pensionsavgifter motsvara därför fullständigt de för grupperna A och D angifna.

Ifråga om den frivilliga pensioneringen (lärarinna i de förberedande klasserna) är pensionsavgiften bestämd till 120 kronor om året; den däremot svarande normalpensionen är 800 kronor.

Utgångspunkten vid fördelningen af skyldigheten att bidra till de Öfverstyrelsen om pensionsavgifternas fördelning. afgifter, som för delägarna skola erläggas, har, yttrar öfverstyrelsen, varit en önskan att söka bibehålla de grunder för statsbidragets storlek, som från och med år 1906 tillämpats i fråga om de nuvarande pensionsanstalterna. Statens årliga bidrag till pensionsavgifterna skall alltså enligt öfverstyrelsens förslag utgå med 60 kronor för lärarinna tillhörande grupp A samt för de lärarinnor af grupperna B och C, hvilkas tjänstgöringsskyldighet uppgå till 20 veckotimmar i klasserna öfver de förberedande. För delägare, tillhörande sistnämnda grupper, med mindre än 20 veckotimmars tjänstgöring utgår statsbidraget med ett lägre belopp i förhållande till den mindre tjänstgöringen. Statsbidraget för hvarje delägare blir sålunda i intet fall större, men väl i åtskilliga fall mindre än nu utgående statsbidrag. Detta senare inträffar i de fall, då delägare tillhörande grupp B eller C har en mindre tjänstgöringsskyldighet än 20 veckotimmar.

Jämföras de nu föreslagna statsbidragen med de i öfverstyrelsens förra förslag ifrågasatta pensionsbidragen, visar sig, såsom öfverstyrelsen framhåller, skillnaden vara ännu större. Sistnämnda bidrag uppåtog nämligen till respektive 95 kronor, 80 kronor och 60 kronor för de olika lärarinnegrupperna, under det att enligt det föreliggande förslaget det årliga statsbidraget uppgår till högst 60 kronor för hvarje delägare.

Genom beslut vid 1909 års Riksdag har i fråga om enskilda mellanskolor och högre flickskolor bestämts, att kommun eller enskilda donatorer skola till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som det från anslaget till enskilda läroanstalter utgående understödet, samt dessutom bidra till de

vid skolan anställda lärarinnornas ålderstillägg med hälften af det belopp, staten för samma ändamål tillskjuter, så ock till lärarinnornas pensionering enligt de grunder, som framdeles må varda stadgade.

I enlighet med nämnda af Riksdagen beslutade och af Kungl. Maj:t fastställda grunder föreslår öfverstyrelsen, att af vederbörande kommun eller enskilda donatorer skall till de vid nämnda läroanstalter anställda lärarinnornas pensionering lämnas ett bidrag, uppgående till samma belopp som det af statsmedel utgående pensionsbidraget.

Vid högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier åter, till hvilka läroanstalter kommunalt eller enskildt bidrag ej är obligatoriskt, skola enligt förslaget vederbörande läroanstalter erlægga det bidrag, som eljest skulle ha af kommunen eller enskilda donatorer bestridts. Läroanstaltens bidrag blir visserligen i dessa fall väsentligen ökad, men öfverstyrelsen har därigenom vunnit, att lärarinnans eget bidrag till sin pensionering kunnat hållas inom samma maximibelopp, som gäller i fråga om öfriga läroanstalter.

I fråga om biträdande lärarinnor, anställda vid den med högre lärarinneseminarier förenade normalskolan för flickor, anser öfverstyrelsen det vara i sin ordning, att staten öfvertager, förutom det till samtliga lärarinnor utgående statsbidrag, äfven de bidrag, som för öfriga lärarinnor erläggas af kommunen eller enskilda donatorer eller af läroanstalten, och sålunda har att svara för ett belopp, som sammanlagdt uppgår till fem sjättedelar af den enligt de föreslagna bestämmelserna utgående lägsta halfårsafgiften. Den återstående delen af pensionsafgiften erlægges af lärarinnan själf.

Den del af pensionsafgiften, för hvilken läroanstalten i regeln själf har att svara, kan fördelas mellan läroanstalten och lärarinnan, hvarvid dock läroanstalten alltid skall erlægga ett belopp, motsvarande minst en sjättedel af den för hvarje särskild lärarinnegrupp bestämda lägsta pensionsafgiften.

I fråga om de lärarinnor, som senast vid 25 års ålder inträda i tjänstgöring och till uppnådd normal pensionsålder hafva full tjänstgöring, blir alltså lärarinnans årsbidrag högst 30 kronor. För lärarinnor, som vid högre ålder inträda i pensionsinrättningen, växa afgifterna i mån af deläggarens inträdesålder, hvarvid dock läroanstaltens obligatoriska bidrag bibehålles oförändradt, under det att lärarinnans andel i afgiften kan ökas. I fråga om fördelningen af läroanstaltens och lärarinnans andelar i pensionsafgiften har emellertid öfverstyrelsen i formuleringen af hithörande bestämmelser sökt gifva uttryck åt det önskemålet, att läroanstalten måtte, särskildt i ömmande fall, träda emellan och endast då så be-

funnes vara nödvändigt af sina lärarinnor utkräfvat allt, som kunde vara medgifvet.

Vid bedömandet af pensionsafgifternas belopp särskildt för de högre åldersklasserna bör, påpekar öfverstyrelsen, äfven tagas i betraktande, att för dessa äldre lärarinnor icke beräknats några särskilda retroaktivafgifter, sådana som i den ena af de nuvarande pensionsanstalterna (Skolornas pensionsinrättning) erläggas med betydande belopp.

Af pensionsafgiften för lärariinna i de förberedande klasserna skall enligt förslaget staten betala, liksom för närvarande, hälften. Kommun eller läroanstalt är icke skyldig att bidra.

De af öfverstyrelsen föreslagna öfvergångsbestämmelserna afse de lära-^{Öfverstyrelsen} rinnor, som vid den nya pensionsinrättningens upprättande äro delägare i ^{om öfvergångs-} endera af eller båda de förutvarande pensionsanstalterna för lärarinnor. ^{bestämmel-} Det är, enligt öfverstyrelsens förmenande, önskligt, att af sistnämnda pensions- ^{serna.} anstalter Skolornas pensionsinrättning, som till sin organisation och sina syften närmast ansluter sig till den nu föreslagna nya anstalten, snarast möjligt kommer att öfvergå uti denna. För en sådan åtgärd förutsättes emellertid beslut af delägarna om denna pensionsinrättnings likvidation. Kommer ett sådant beslut till stånd, kan verkställandet därpå lämpligen uppdragas åt den nya anstalten. Under öfvergångstiden kunna då den gamla föreningens delägare komma att bilda en särskild grupp inom den nya anstalten med bevarande af de rättigheter och skyldigheter, som de hade före den nya ordningens antagande. På sådant sätt blir den nya anstalten i stånd att allt ifrån början öfvertaga hela den uppgift, som Skolornas pensionsinrättning haft att fylla.

För Svenska lärarinnornas pensionsförening bör, anför öfverstyrelsen, den nya pensionsanstaltens upprättande icke utgöra någon anledning att upphöra med verksamheten. Visserligen skall den *obligatoriska* pensioneringen af lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter endast under öfvergångstiden komma att till någon del öfvertagas af denna pensionsförening. Men då den enligt sina stadgar är öppen äfven för sådana lärarinnor, hvilka icke kunna blifva delägare i den nya anstalten, kommer denna förening äfven efter den nya pensionsanstaltens upprättande att hafva en betydelsefull uppgift. Detta kommer, om det af öfverstyrelsen beträffande statsbidrag till pensionering af lärarinnor i de förberedande klasserna af enskilda läroanstalter framlagda förslaget vinner afseende, att gälla icke minst i fråga om dessa lärarinnor. För öfrigt torde understundom äfven kunna inträffa, att enskilda lärarinnor, som äro delägare i den nya pensionsinrättningen, vilja bereda sig en något högre pension genom

att tillika ingå i Svenska lärarinnornas pensionsförening, en åtgärd för hvilken naturligtvis intet hinder bör möta.

Öfverstyrelsen om beloppet af statens årliga bidrag. För att kunna verkställa en så noggrann beräkning som möjligt af beloppet af statens årliga bidrag till lärarinnornas pensionering enligt det framlagda förslaget har öfverstyrelsen inhämtat uppgifter å lärarpersonalen höstterminen 1909 vid samtliga de läroanstalter, som beröras af det nya pensionsförslaget. Enligt dessa uppgifter funnos vid nämnda läroanstalter:

582 lärarinnor tillhörande grupp A,

206 lärarinnor tillhörande grupp B med en sammanlagd tjänstgörings-skyldighet af 2,755 veckotimmar,

36 lärarinnor tillhörande grupp C med en sammanlagd tjänstgörings-skyldighet af 598 veckotimmar.

Därtill komme från och med år 1910:

4 lärarinnor tillhörande grupp D.

Enligt öfverstyrelsens förslag skola för dessa lärarinnor utgå följande årliga statsbidrag:

för lärarinnor af grupp A	.....	kronor	34,920: —
» » » » B	.....	»	8,265: —
» » » » C	.....	»	1,794: —
» » » » D	.....	»	240: —

Sammanlagdt kronor 45,219: —

eller i rundt tal kronor 45,500: —

Antalet lärarinnor med hufvudsaklig eller uteslutande tjänstgöring af nämnd omfattning i de förberedande klasserna utgjorde omkring 240. För dessa lärarinnor erfordras alltså ett årligt statsbidrag af i rundt tal 14,500 kronor.

Utöfver nu nämnda statsbidrag bör för beredande af bidrag till pensionering i Svenska lärarinnornas pensionsförening eller i Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom af sådana lärarinnor med tjänstgöring hufvudsakligen eller uteslutande i klasserna öfver de förberedande vid nu ifrågavarande läroanstalter, hvilka enligt de föreslagna öfvergångsbestämmelserna kunna, ehuru ej pensionsberättigade efter de nya bestämmelserna, fortfarande komma att såsom delägare tillhöra endera af förenämnda pensionsinrättningar, för år 1911 uppföras ett förslagsanslag å 8,000 kronor. Det sannolika antalet af nu ifrågavarande lärarinnor torde nämligen, såvidt det nu låter sig beräknas, kunna uppskattas till högst 128.

Enligt dessa öfverstyrelsens beräkningar erfordras alltså till hela nu ifrågavarande lärarinnepersonals pensionering i rundt tal 68,000 kronor. Då för *närvarande* det under riksstatens tionde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till lärarinnornas pensionering å 40,000 kronor i verkligheten utgår med 54,740 kronor, förorsakar alltså den föreslagna pensionsreformen en faktisk ökning af statens bidrag med i rundt tal 13,000 kronor, en ökning som emellertid betingas endast däraf, att pensioneringen blifvit obligatorisk. Under förutsättning, att alla lärarinnor vid nu ifrågavarande läroanstalter begagnade sig af sina rättigheter i pensionshänseende och sålunda de redan nu beviljade förmånerna fullt utnyttjades, skulle statens bidrag till pensioneringen för närvarande, enligt öfverstyrelsens beräkning, uppgå sammanlagdt till 71,520 kronor och således öfverstiga det sammanlagda belopp, som för den nu föreslagna pensionsregleringens genomförande erfordras.

Öfver öfverstyrelsens förslag hafva yttranden afgifvits dels af de båda ofta nämnda pensionsanstaltarnas bolagsstämmor och styrelser, dels af riksförsäkringsanstalten och statskontoret. Samtliga dessa yttranden lämna förslaget i hufvudsak utan anmärkning. Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom framhåller, att det vore af största betydelse icke blott för de lärarinnor, som berördes af förslaget, utan äfven för verksamheten vid de skolor, där de vore anställda, att pensionsfrågan blefve så snart som möjligt lyckligt löst i öfverensstämmelse med förslaget. Svenska lärarinnornas pensionsförening anser förslaget hafva i stort sedt synnerligen väl tillgodosett lärarinnornas intressen och gör endast ett par detaljanmärkningar. Statskontoret har icke funnit något i hufvudsak att erinra mot förslaget och uttalar, att pensioneringen af de vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställda lärarinnor synes genom förslaget blifva på lämpligt sätt ordnad. Riksförsäkringsanstalten yttrar sig endast om en teknisk detalj i förslaget till stadgar för den nya pensioneringen. För viktigare detaljanmärkningar som framställt i dessa yttranden skall jag redogöra i samband med de ändringar, jag anser böra vidtagas i förslaget.

Innan jag närmare ingår på förslaget, tillåter jag mig omnämna, att jag vid ärendets behandling inom departementet varit biträdd af t. f. öfverdirektören P. G. Laurin och f. d. professorn L. E. Phragmén.

Af den redogörelse jag lämnat för öfverstyrelsens förslag framgår, att detta omfattade dels vid statsunderstödd enskild läroanstalt anställd

A. föreståndarinna och ämneslärarinna med full tjänstgöring,
 B. öfningslärarinna med rätt till ålderstillägg,
 C. timlärarinna med minst 12 veckotimmars tjänstgöring i klasserna
 öfver de förberedande,

dels ock D. biträdande ämneslärarinna med full tjänstgöring vid den
 med högre lärarinneseminariet förenade normalskolan för flickor.

Därjämte skulle äfven lärarinna med minst 20 veckotimmars under-
 visning hufvudsakligen i de förberedande klasserna vid statsunderstödd
 enskild läroanstalt kunna förvärfva sig pensionsrätt, dock på väsentligen
 andra villkor än förut nämnda lärarinnor.

Hvad beträffar grupp A har jag ingen erinran att göra mot öfver-
 styrelsens förslag.

Äfven är jag ense med öfverstyrelsen därom, att pensionsrätten ej
 bör inskränkas till denna grupp, utan bör utsträckas till lärarinnor med
 mindre tjänstgöringsskyldighet (grupperna B och C). Detta finner jag nöd-
 vändigt med hänsyn till den stora betydelse sådana lärarinnor hafva för
 dessa läroanstalter, hvilka ju ej kunna ordna sitt arbete utan att använda
 sådana lärarinnor i jämförelsevis stor utsträckning. Därtill kommer, att lära-
 rinna, som haft full tjänstgöring, säkerligen ej sällan kommer att se sig
 nödsakad att, på grund af nedsatta krafter eller af annan orsak, tidvis in-
 skränka sin tjänstgöring och blifva timlärarinna. Skyldigheten att äfven som
 sådan erlægga afgift till pensionsinrättningen och rättigheten att uppbära
 bidrag, visserligen reduceradt, till sin pensionsavgift blir då af stor be-
 tydelse för henne.

A andra sidan anser jag liksom öfverstyrelsen, att pensionsrätt icke kan
 medgifvas alla dessa lärarinnor, hur ringa deras tjänstgöring än är. Öfver-
 styrelsen har med afseende på timlärarinna fordrat 12 veckotimmars tjänst-
 göring och med afseende på öfningslärarinnorna föreslagit, att för pen-
 sionsrätt skulle fordras sådan tjänstgöring, som berättigar till ålderstillägg,
 hvilket innebär, att redan 4 veckotimmars undervisning i gymnastik eller
 6 veckotimmars undervisning i annat öfningsämne skulle medföra pen-
 sionsrätt. Men är en lärarinns tjänstgöring inskränkt till 4 à 6 vecko-
 timmar, faller uppenbarligen hennes egentliga lifsgärning utanför skolan.
 Hennes pensionering torde då ej vara af den betydelse för skolan, att staten
 bör bidraga till densamma. Hvilket minimum af tjänstgöring som bör sättas,
 är emellertid svårt att säga. De nu gällande bestämmelserna för stats-
 bidrag till lärarinnepensioneringen fastställa intet minimum. Jag föreslår,
 att såväl för timlärarinnor som för öfningslärarinnor skall, för erhållande
 af pensionsrätt, fordras minst 10 veckotimmars undervisning i klasserna
 öfver de förberedande.

Som ett skäl att välja just denna gräns må anföras det förhållandet, att enligt de bestämmelser angående bidrag från stat och kommun till lärarinnas pensionering, som jag tänker föreslå, kommer en lärarinna, hvars tjänstgöring är den lägsta till pension berättigande, att erhålla sammanlagdt af stat och kommun samma bidrag, som hon enligt nu gällande bestämmelser kan få af staten, under det alla öfriga pensionsberättigade lärarinnor få större pensionsbidrag.

Emellertid har Svenska lärarinnornas pensionsförening framställt en erinran mot öfverstyrelsens förslag i fråga om timlärarinnorna, som jag anser förtjänt af beaktande. Föreningen framhåller önskvärdheten af att timlärarinna skall, äfven om hennes tjänstgöring är fördelad på flera statsunderstödda enskilda läroanstalter, få tillgodoräkna sig sammanlagda antalet veckotimmar, dock ej flera än 20 inalles. Äfven statskontoret har uttalat sig härom. Billighetsskäl talade, enligt statskontorets åsikt, för ett medgifvande i den af pensionsföreningen angifna riktning, och från statsverkets synpunkt syntes egentligen ingenting vara att däremot erinra. Dock kunde möjligen af andra bidragsgifvare med skäl invändas, att de på sådant sätt för en lärarinna, hvars undervisning hos dem omfattade kanske endast en eller annan veckotimme, finge med hänsyn till hennes tjänstgöring på annat håll vidkännas bidrag, som annars ej skulle utgått.

Jag finner denna af pensionsföreningen framställda anmärkning riktig och tillstyrker därför en ändring af öfverstyrelsens förslag i denna riktning. Den merutgift, som därigenom förorsakas vissa läroanstalter, blir obetydlig i betraktande af att pensionsbidraget skall utgå proportionellt mot lärarinnans timantal.

Mot pensionsbestämmelsernas utsträckande att gälla äfven för grupp D, omfattande vissa lärarinnor vid statens normalskola för flickor, har statskontoret uttalat sina betänkligheter. Dessa lärarinnor, såsom anställda vid en statens skola, stode, såsom statskontoret påpekar, egentligen utanför denna fråga om pensionsreglering för vissa enskilda läroverks lärarinnor. Vore befattningen såsom biträdande ämneslärarinna vid normalskolan att anse som öfvergångsplats till ordinarie befattning i statens tjänst, så vore skyldigheten att ingå såsom delägare i den nya pensionsinrättningen endast en olägenhet för ifrågavarande lärarinna och innebure erläggande af afgifter för tid, som hon i alla händelser finge enligt civila pensionslagen räkna såsom tjänstår för pension, då hon blifvit ordinarie i statens tjänst. Och jämväl för staten medförde berörda skyldighet under nämnda förutsättning en onödig utgift för pensionsbidrag. Om ifrågavarande befattningar, hvilka uppförts i normalskolans stat först med år 1910 och vore aflönade endast med arfvoden, vore af beskaffenhet att, på samma

gång de toge sin innehafvares hufvudsakliga arbetskraft i anspråk, de tillika kunde antagas i allmänhet innehafvas till uppnådd pensionsålder, syntes dessa befattningar böra i likhet med ordinarie befattningar å skolans stat varda förenade med pensionsrätt enligt civila pensionslagens bestämmelser. Af propositionen nr 148 till 1909 års Riksdag syntes emellertid framgå, att orsaken hvarför dessa befattningar icke beredts fastare ställning än som skett vore att söka i önskvärdheten, att deras innehafvare efter någon tids tjänstgöring vid statens mönsterskola öfverginge till de enskilda läroverken. Detsamma torde dock gälla åtskilliga andra extra lärarinnebefattningar vid normalskolan, men för dem hade icke ifrågasatts skyldighet att ingå i den nya pensionsinrättningen. Vid bedömande af denna fråga torde jämväl böra uppmärksammas, huruvida det kunde anses tillbörligt eller lämpligt att statens tjänare ålades ingå i en enskild pensionskassa utan att staten på samma gång garanterade dem pension till beräknadt belopp. På grund af hvad sålunda anförts syntes det statskontoret, som om med frågan om pensioneringen af dessa biträdande ämneslärarinnor vid normalskolan borde anstå, till dess man efter någon tids erfarenhet kunde bedöma, huruvida dessa befattningar kunde anses intaga en särskild undantagsställning i jämförelse med andra extra lärarinnebefattningar i statens tjänst.

Med anledning af hvad statskontoret sålunda anført finner jag mig för närvarande icke böra framlägga förslag om ifrågavarande lärarinnors pensionering.

Hvad slutligen beträffar de lärarinnor i de förberedande klasserna, hvilka enligt öfverstyrelsens förslag skulle erhålla pensionsrätt, anhåller jag att få yttra mig om dem längre fram.

På grund af hvad jag här anført anser jag, att pensionsrätt bör tillkomma vid statsunderstödd enskild läroanstalt anställd:

A. föreståndarinna äfvensom ämneslärarinna med den tjänstgöring, som enligt gällande bestämmelser om aflöning af lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter är att anse som full tjänstgöring,

B. annan lärarinna med minst 10 veckotimmars undervisning i klasserna öfver de förberedande.

Departements-
chefen om den
obligatoriska
pensionering-
ringen.

I likhet med öfverstyrelsen och på af densamma anförda skäl anser jag, att lärarinnor tillhörande de nu angifna grupperna böra vara *skyldiga* att bidra till sin egen pensionering. Denna min åsikt är äfven i nära öfverensstämmelse med min företrädarens uttalande år 1909 vid föredragning af frågan om ändrade grunder för beviljande af statsunderstöd åt enskilda skolor. Och redan åren 1902 och 1903 har af dåvarande departementschefer betecknats som ett eftersträfvansvärdt mål, att samtliga vid högre flick- och samskolor fast anställda lärarinnor blefve delägare i

Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom.

Erinras må äfven därom, att den förut omförmälda underdåniga petitionen år 1907 af Flick- och samskoleföreningen föreslog obligatorisk pensionering. Detta förslag hade enhälligt godkänts å föreningens allmänna möte samma år.

Ej heller har i de infortrade yttrandena någon anmärkning framställts mot öfverstyrelsens förslag, att pensioneringen skulle vara obligatorisk för dessa lärarinnor.

Dock framgår det af protokollet från bolagsstämman med Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, att en minoritet röstat för att de *nuvarande* lärarinnorna i klasserna öfver de förberedande icke skulle vara *skyldiga* att underkasta sig de nya bestämmelserna, därest de fyllt 45 år innan bestämmelserna trädde i kraft.

En dylik öfvergångsbestämmelse torde vara lämplig. Dock finner jag mig icke kunna tillstyrka, att åldersgränsen sättes så lågt som till 45 år, utan vill för min del föreslå 50 år. Lärarinna, som vid inträdet i den nya pensionsinrättningen är mellan 45 och 50 år, får nämligen enligt de bestämmelser, som jag tänker föreslå, vid uppnådda 60 år en pension af 430 till 250 kronor. Äfven den lägre af dessa pensioner synes mig vara ett afsevärdt bidrag till hennes underhåll på ålderdomen.

Öfverstyrelsen föreslår, att den obligatoriska pensioneringen af lärarinnor i klässerna öfver de förberedande skall öfvertagas af en för ändamålet bildad pensionsinrättning. Departementschefen om den nya pensionsinrättningen.

Jag instämmer i detta förslag och anser, att densamma lämpligen kan benämnas *Lärarinnornas pensionsanstalt*. Öfverstyrelsen har låtit sakkunniga utarbета förslag till reglemente för denna pensionsinrättning. Då detta reglemente enligt min mening bör fastställas af Kungl. Maj:t, innan pensionsanstalten träder i verksamhet, anhåller jag att, därest det förslag jag kommer att framställa i nu föreliggande fråga vinner afseende, framdeles få underställa reglementet Kungl. Maj:ts pröfning och därvid framställa de förslag till ändringar, som befinnas önskvärda.

Enligt öfverstyrelsens förslag skall *rätt* att vid afgang från anställning, som är förbunden med pensionsrätt, uppbära pension inträda det år, Departementschefen om pensionsåldern. lärarinnan fyller 55 år. Skyldighet att afgå från sådan tjänst inträder enligt öfverstyrelsens förslag det år, lärarinnan fyller 60 år.

I hufvudsak biträder jag dessa förslag, men finner dock, att vederbörande myndighet — här öfverstyrelsen — bör ha rätt att medgifva lärarinna att kvarstå i dylik anställning ytterligare några år, därest hennes kvarstannande pröfvas vara af gagn för undervisningen.

Departements-
chefen om
pensionsafgif-
terna och
pensions-
beloppen.

I fråga om pensionsafgifternas och pensionsbeloppens beräkning avsluter jag mig i allt väsentligt till öfverstyrelsens förslag.

För att förstå förslaget är det af vikt att fästa sin uppmärksamhet därpå, att pensionsbeloppet *icke på förhand fixeras*. Detta sker först, när lärarinnan afgår från sin tjänst vid uppnådd pensionsålder. Pensionens belopp fastställs då så, att det beräknas motsvara de pensionsafgifter, som för delägaren erlagts. Pensionerna kunna alltså komma att variera äfven för lärarinnor af samma slag.

I detta afseende liknar sålunda den nya pensionsanstalten Svenska lärarinnornas pensionsförening eller andra ränte- och kapitalförsäkringsanstalter. Men under det de årliga insättningarna i dessa äro beroende på delägarnas fria bestämmande, så skola afgifterna till den pensionsanstalt, hvarom nu är fråga, vara *reglerade efter lärarinnans tjänstgöring*.

De regler, enligt hvilka sålunda pensionsafgiften skall bestämmas, äro så valda, att den pension, som genom densamma beredes, vid en pensionsålder af 60 år utgår för föreståndarinna, lärarinna med full tjänstgöring och lärarinna med minst 20 veckotimmars tjänstgöring med 1,200 kronor för år och för lärarinna med ett mindre antal timmars tjänstgöring med ett i förhållande till den mindre tjänstgöringen afkortadt belopp, allt under förutsättning att lärarinnan inträdt i tjänstgöring senast vid 30 års ålder och oafbrutet bibehåller tjänstgöring af samma omfattning till 60 års ålder.

Den pensionsafgift, som för sådant ändamål behöfver erläggas, utgör, därest lärarinna inträdt i tjänstgöring vid ungefär 25 års ålder, 180 kronor för år för föreståndarinna, lärarinna med full tjänstgöring och lärarinna med minst 20 timmars tjänstgöring samt 9 kronor för veckotimme för lärarinna med mindre än 20 veckotimmar. För lärarinna, som inträdt i tjänstgöring vid ålder mellan 25 och 30 år, kommer afgiften att ökas till i förra fallet högst 240 kronor och i senare fallet 12 kronor för veckotimme.

Öfver sistnämnda belopp, 240 kronor och 12 kronor, anser jag af skäl, som jag längre fram kommer att anföra, pensionsafgiften icke böra gå.

Inträder lärarinna vid en senare tidpunkt än 30 års ålder, kommer alltså pensionen icke att uppgå till normalbeloppet: om inträdesåldern är t. ex. 34 år, blir pensionen för lärarinna med full tjänstgöring

960 kronor i stället för 1,200 kronor och för timlärarinna med 10 veckotimmar 480 kronor i stället för 600 kronor.

Förslaget bestämmer äfven minimum för pensionsavgiften: 180 kronor för föreståndarinna, lärarinna med full tjänstgöring och lärarinna med minst 20 veckotimmar; 9 kronor för veckotimme för lärarinna med mindre än 20 veckotimmar.

Om lärarinna med full tjänstgöring eller minst 20 timmars undervisning inträder före 25 års ålder, skall alltså erläggas för henne samma afgift, 180 kronor, som om hennes inträdesålder varit 25 år. Om denna afgift erlägges oafbrutet för hvarje år, så motsvarar den för henne 1,200 kronors pension från tidigare ålder än 60 år: var hon t. ex. vid inträdet 20 år, är hon berättigad till 1,200 kronors pension redan vid 57 år, därest hon då afgår från sin anställning. Om sådan lärarinna skulle vilja fortsätta att tjänstgöra till den normala pensionsåldern 60 år, skulle för henne erläggas samma avgifter som förut, utan att hon dock erhöle rätt till högre pension.

Om det nu kan anses normalt, att inträdesåldern icke blir högre än 25 år och att tjänstgöringen fortgår oafbrutet till pensionsåldern 60 år, så blir alltså normalavgiften 180 kronor och normalpensionen 1,200 kronor för lärarinna med full tjänstgöring. För närvarande är, såsom förut nämnts, normalavgiften 120 kronor och normalpensionen 532 kronor från 55 år. Att sålunda en ökning af avgiften med 50 procent höjt pensionen med 125 procent, beror på pensionsålderns höjning från 55 till 60 år.

För lärarinna, som afgår redan vid 55 års ålder, blir pensionen 800 kronor, om hon inträdt vid 25 års ålder. Har hon inträdt tidigare blir pensionen högre; t. ex. mot inträdesåldern 20 år svarar 1,000 kronors pension från 55 år.

I den redogörelse jag nu lämnat för pensionsavgiftens och pensionsbeloppets bestämmande har jag endast tagit hänsyn till det fall, att lärarinnan hela sin tjänstetid behåller anställning af samma omfattning. Men det ligger i naturen af ifrågavarande tjänster, att lärarinnas tjänstgöring rätt mycket växlar från det ena året till det andra. Lärarinna, som ett år har full tjänstgöring, kan ett annat vara att hänföra till timlärarinnornas grupp, och en timlärarinnas antal tjänstgöringstimmar kan variera år från år. Af dessa skäl anser jag liksom öfverstyrelsen, att pensionsavgiften för lärarinna bör hvarje år bestämmas med hänsyn till omfattningen af hennes tjänstgöring detta år, så att den svarar mot normalpensionen för denna tjänstgöring. Lärarinnans verkliga pension, när hon uppnår pensionsåldern och afgår från sin anställning, motsvarar såsom jag förut nämnt de avgifter, som för henne erlagts under hennes tjänstetid.

Som dessa afgifter bero af den tjänstgöring hon haft, blir äfven hennes pension därpå beroende.

Den nu angifna regeln för årsavgiftens bestämmande modifieras emellertid genom stadgandet om visst minimum och maximum för avgiften.

Hvad detta maximum beträffar, så har det tydligen varit nödvändigt att fixera ett sådant för att ej avgiften måtte blifva för betungande för lärarinnan. Enligt det förslag till pensionsavgiftens fördelning, som jag kommer att framlägga, skall nämligen lärarinnan själf erlägga $\frac{1}{3}$ af minimiavgiften och därjämte hvad som fordras utöfver minimiavgiften. Därest detta ytterligare tillskott från lärarinnan komme att öfverstiga 60 kronor, skulle hon komma att betala mer än hälften af hela pensionsavgiften, hvilket jag finner vara för mycket. Det är därför som jag satt maximum till 180 + 60 eller 240 kronor.

Jag har redan påvisat den betydelse bestämmelsen om minimiavgift har för de lärarinnor, som inträda före 25 års ålder. Men den kan äfven hafva annan betydelse. Om en lärarinna under en följd af år haft full tjänstgöring, men därpå blir timlärarinna med t. ex. 10 veckotimmar, så är det möjligt, att de afgifter hon redan erlagt äro tillräckliga att bereda henne den normalpension, som svarar mot hennes till 10 timmar inskränkta tjänstgöring. Då skulle hon alltså enligt den allmänna regeln för avgiftens bestämmande icke hafva någon avgift att betala. Men nu måste minimiavgift af 90 kronor erläggas, hvaraf hon själf betalar 30 kronor. Härpå blir det naturligtvis en följd, att hon vid uppnådd pensionsålder får en bättre pension, än om ingen minimiavgift fixerats.

Hvad jag nu anført torde visa, att det föreslagna systemet för avgiftens och pensionens bestämmande valts för att åstadkomma en effektiv pensionering med hänsyn tagen därtill, att, då lärarinnorna icke hafva fast anställning vid dessa skolor, fasta afgifter och fasta pensioner icke kunna bestämmas.

Denna lärarinnekårens rörlighet gör det också nödvändigt att i den nya pensionsanstaltens reglemente, såsom äfven öfverstyrelsen föreslagit, intaga bestämmelser, enligt hvilka lärarinna i vissa fall må kunna kvarstå i pensionsanstalten, oaktadt hon icke längre har sådan anställning, som berättigar till inträde. Det kan också tänkas att lärarinna, som en gång utträdt ur pensionsanstalten och förlorat pensionsrätt svarande mot erlagda afgifter, återinträder efter så lång tid, att hon icke skäligen bör återfå den förlorade pensionsrätten och sålunda icke vid afgang från tjänst får pension svarande mot *alla* för henne erlagda afgifter.

Den nu föreslagna normalpensionen af 1,200 kronor från 60 år motsvarar enligt försäkringsteknisk beräkning samma årsavgift (inträdesålder

25 år) som 800 kronor från 55 år. För jämförelses skull vill jag erinra om att ämneslärarinna vid statens samskola har rätt till 1,500 kronors pension från 55 år, om hon tjänstgjort 25 år, och att folkskollärarinna enligt lag har rätt till 900 kronor från 55 år, om hon tjänstgjort 30 år. För folkskollärarinnorna hafva emellertid åtskilliga städer höjt pensionsbeloppen, på sätt efterföljande tablå utvisar:

Stad	Pensionsålder		Pensionsbelopp
	lefnadsår	tjänstår	
Stockholm	60	30	1,610
Göteborg	60	30	1,470
Malmö	60	30	1,680
Landskrona	60	30	1,400
Norrköping	55	30	1,540
Hälsingborg	55	30	1,540
Uppsala	55	30	1,365
Lund	55	30	1,400
Halmstad	55	30	1,235
Uddevalla	55	30	1,110
Kristianstad	55	30	1,000

Enligt öfverstyrelsens förslag skulle staten betala $\frac{1}{3}$ af *lägsta* års-Departements-
chefen om
pensions-
afgifternas
fördelning. afgiften, kommunen (eller i vissa fall läroanstalten) $\frac{1}{3}$ af densamma, läroanstalten $\frac{1}{6}$ af densamma samt läroanstalten därjämte svara för återstoden med rätt för läroanstalten att af lärarinnans lön innehålla motsvarande belopp.

Mot detta förslag är den anmärkning att göra, att då detsamma ålägger högre flickskola eller enskild mellanskola att bidra till lärarinnornas pensionering, så synes detta stå i strid med gällande grunder för statsunderstöds beviljande till enskilda läroanstalter. I desamma stadgas nämligen, att bidrag till pensioneringen skall enligt grunder, som framdeles må varda bestämda, utgå från kommun eller enskilda donatorer för lärarinna vid högre flickskola eller enskild mellanskola och från läroanstalten själf för lärarinna vid högre goss- och samskola eller enskildt lärarinneseminarium. Däremot ålägges icke högre flickskola eller enskild mellanskola någon skyldighet att bidra till sina lärarinnors pensionering. För närvarande bidra emellertid ganska många skolor frivilligt, vanligen med 30 kronor om året, till lärarinnas pensionsafgift. Det är därför att antaga, att sådana frivilliga bidrag äfven framdeles skola lämnas.

På grund af hvad jag sålunda anfört anser jag, att pensionsafgiften bör så fördelas, att staten betalar $\frac{1}{3}$ af lägsta halfårsafgiften, kommunen eller enskilda donatorer $\frac{1}{3}$ af densamma, om lärarinnan är anställd vid högre flickskola eller enskild mellanskola, samt läroanstalten $\frac{1}{3}$ af densamma, om lärarinnan är anställd vid högre goss- eller samskola eller enskildt lärarinne-seminarium, äfvensom att läroanstalten skall svara för återstoden med rätt för läroanstalten, att af lärarinnans lön innehålla motsvarande belopp.

Jag erinrar i detta sammanhang därom att staten nu betalar 60 kronor, under villkor att lärarinnan, med eller utan bidrag af skolan, äfvenledes betalar 60 kronor. De nu föreslagna bestämmelserna innebära, att statens bidrag till lärarinna af grupp A och lärarinna af grupp B med minst 20 veckotimmar blir detsamma som nu, men minskas för lärarinna af grupp B, som har mindre än 20, och faller helt bort för alla, som hafva mindre än 10 veckotimmar.

Jämföres förslaget med bestämmelserna i den civila pensionslagen, så finner man den öfverensstämmelsen, att äfven där skall tjänstinnehafvaren betala en afgift, som beräknas, dock endast *i medeltal*, motsvara $\frac{1}{3}$ af pensionens värde. Denna afgift utgör dock för pension af den storlek, det här är fråga om, endast 3 procent, under det lärarinnan enligt förslaget får betala 5 procent. Härtill kommer, att civila tjänstemän icke betala någon höjd afgift, om de vid högre ålder tillträda sin tjänst, hvilket däremot lärarinnan skall göra. — Folkskollärarinna betalar för sin pension endast 30 kronor. Ämneslärarinna vid statens samskola betalar 30 kronor i första lönegraden och 45 kronor i andra lönegraden.

Departements-
chefen om
lärariinnorna
i de förberedande klas-
serna.

I det föregående har jag endast yttrat mig om de lärarinnor, som tillhöra grupperna A och B, d. v. s. föreståndarinnor, ämneslärarinnor med full tjänstgöring och andra lärarinnor med minst 10 veckotimmars undervisning i klasserna öfver de förberedande — allt vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Om rätt till statsbidrag för pensionering inskränkes endast till dessa grupper, blifva emellertid stora grupper beröfvade en förmån de nu hafva. Af dessa lärarinnegrupper utgöres den viktigaste af lärarinnor i de förberedande klasserna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. Jag anser, att denna grupp af lärarinnor bör bibehållas vid sin rätt till statsbidrag till sin pensionering, dock endast under förutsättning, att de hafva minst 20 veckotimmars undervisning, hufvudsakligen eller uteslutande i nämnda klasser.

Då någon lönereglering icke fastställts för dessa lärarinnor, kan pensioneringen icke göras obligatorisk för dem. Då jag anser, att den af mig föreslagna nya pensionsanstalten endast bör ombesörja den obligatoriska pensioneringen, synes det mig lämpligt, att Svenska lärarinnornas pensions-

förening får öfvertaga nu ifrågavarande lärarinnors pensionering. Jag håller därför före, att statsbidrag bör som hittills utgå med 60 kronor årligen till Svenska lärarinnornas pensionsförening för delägare, för hvilken under nästföregående år insatts minst 60 kronor och som under samma år haft minst 20 veckotimmars tjänstgöring hufvudsakligen eller uteslutande i de förberedande klasserna vid statsunderstödd enskild läroanstalt och icke är delägare i Lärarinnornas pensionsanstalt.

I likhet med öfverstyrelsen finner jag det lämpligt och billigt, att de lärarinnor, som, när de nya bestämmelserna träda i kraft, redan äro delägare i någon af de förut nämnda båda äldre pensionsanstalterna, skola bibehållas vid de rättigheter, de såsom sådana hafva, och detta oberoende af om dessa lärarinnor enligt de nya bestämmelserna äro skyldiga eller ej att ingå i den nya pensionsanstalten.

Departements-
chefen om
öfvergångs-
bestämmel-
serna.

För det fall, att de enligt de nya bestämmelserna skola ingå i den nya pensionsanstalten, måste dock en förändring göras i deras ställning till den äldre anstalten. I båda de äldre anstalterna utgår nämligen pensionen från 55 års ålder, oberoende af om lärarinnan står kvar i sin tjänst eller ej. Det är sålunda möjligt — och inträffar faktiskt nu —, att en lärarinna på en gång åtnjuter pension, till hvilken staten bidragit, och har sådan anställning, att staten bidrager till hennes afföning. För att undanrödja sådana orimligheter tarfvas det, att de äldre anstalternas delägare, därest de erhålla anställning, som medför skyldighet, att ingå i den nya pensionsanstalten, träffa det aftal med den äldre anstalten, att deras pension ej skall utgå förrän efter afgang från sådan anställning. Dylikt aftal kan ej göras annat än genom reglementsförändring. Antagandet af sådan reglementsförändring inom viss tid, t. ex. före 1 januari 1912, bör enligt min åsikt sättas som villkor för att statsbidrag efter denna tidpunkt må utgå till pensionsanstalten. Man skulle möjligen kunna mot mitt förslag invända, att en majoritet vid den äldre anstaltens bolagsstämma skulle kunna motsätta sig en dylik reglementsförändring, ehuru den icke på något sätt behöfver kränka annan delägares rätt. Faran häraf är emellertid ingen. För antagande af reglementsändring stadgas i nu gällande reglemente för Skolornas pensionsinrättning icke någon kvalificerad majoritet; denna anstalt är för öfrigt ovillkorligen nödsakad att vidtaga den ifrågavarande ändringen, därest den sättes som villkor för fortsatt statsbidrag, ty utan statsbidrag måste denna anstalt omedelbarligen gå i likvidation. För antagande af reglementsändring stadgas i fråga om Svenska lärarinnornas pensionsförening en majoritet af $\frac{2}{3}$ af de röstande. Utan tvifvel skall en sådan majoritet vinnas för den föreslagna ändringen, ehuru bortfallandet af statsbidraget icke skulle nödgå denna

förening att likvidera. Skulle nödig majoritet ej vinnas, blir följden däraf dels den att statsbidrag icke vidare efter 1 januari 1912 utgår till pensionsföreningen, dels att de delägare, hvilka enligt de nya bestämmelserna skola ingå i den nya pensionsanstalten, få där betala samma afgifter som andra, hvilka icke äro delägare i pensionsföreningen. De tvingas med andra ord att betala högre afgifter i den nya pensionsanstalten, än de eljest enligt de öfvergångsbestämmelser jag tänker föreslå skulle betala. Men de få också den däremot svarande högre pensionen.

Det är tydligen af stor vikt att, för det fall att nu nämnda reglementsändring vidtages, tydligt angifva, hvilka afgifter skola erläggas till den äldre anstalten och hvilka till den nya anstalten. Statsbidraget och motsvarande afgift af lärarinnan torde liksom hittills böra utgå till den äldre pensionsanstalten. Kommunens (eller i visst fall läroanstaltens) bidrag bör däremot utgå till den nya pensionsanstalten, då det icke rimligtvis kan ifrågasättas, att den äldre anstalten skall erhålla ökade förmåner. Till denna bör därutöfver erläggas den afgift, som må vara erforderlig för att lärarinnans pension i den nya pensionsanstalten tillsammans med hennes pension i den äldre pensionsanstalten skall motsvara den normalpension, som enligt de nya bestämmelserna svarar mot lärarinnans tjänstgöring under året. Dock bör sådan afgift icke utgå, därest summan af öfriga afgifter uppgår till eller öfverskrider den maximiafgift, som svarar mot tjänstgöringen. Läroanstalten bör svara för denna afgift liksom för lärarinnans afgift till den äldre pensionsanstalten med rätt för läroanstalten att innehålla motsvarande belopp af lärarinnans lön.

För att visa innebörden af dessa bestämmelser vill jag anföra ett par exempel. Antag att, då de nya bestämmelserna träda i kraft, en lärarinna af 45 års ålder med full tjänstgöring är delägare i en af de äldre pensionsanstalterna och där betalar 60 kronor, hvarjämte staten för henne inbetalar lika mycket. Den äldre pensionsanstalten skall då fortfarande uppbära 60 kronor af lärarinnan och 60 kronor af staten. Afgiften till den nya pensionsanstalten skall så beräknas, att lärarinnans pension från den äldre anstalten tillsammans med hennes pension från den nya anstalten motsvarar 1,200 kronor från 60 år. Antag nu, att lärarinnan enligt hittills gällande reglemente för den äldre anstalten är berättigad till 532 kronors pension från 55 år mot erläggande af förutnämnd afgift, 120 kronor. Om reglementet ändras, såsom förut sagts, blir hon då berättigad till 800 kronor från 60 år mot erläggande af samma afgift. Alltså skall afgiften till den nya anstalten där bereda henne en pension af 400 kronor från 60 år. Men denna afgift befinnes vara 220 kronor, hvilket tillsammans med afgiften 120 kronor till den äldre anstalten öfverskrider den maximiafgift, 240 kronor, som enligt hvad förut nämnts

kan utkrävas. Detta gör, att afgiften till den nya pensionsanstalten måste reduceras till 120 kronor, hvaraf kommunen (eller i visst fall läroanstalten) skall betala 60 kronor och lärarinnan 60 kronor.

Om sålunda denna lärarinna har full tjänstgöring ända till 60 år, så får hon 800 kronor i pension från den äldre anstalten, och 218 kronor i pension från den nya anstalten.

Som ett annat exempel väljer jag det, att en öfningslärarinna af 25 års ålder med 10 timmars tjänstgöring är delägare i en af de äldre pensionsanstalterna, då de nya bestämmelserna träda i kraft. Hon har då rätt att kvarstå i den äldre pensionsanstalten, betalar själf 60 kronor och får 60 kronors statsbidrag: detta motsvarar 800 kronors pension från 60 år. Men mot hennes tjänstgöring af 10 timmar svarar enligt de nya bestämmelserna en normalpension af endast 600 kronor från 60 år. Alltså har hon enligt de af mig föreslagna öfvergångsbestämmelserna icke att för egen del erlægga någon afgift till den nya pensionsanstalten. Men däremot skall kommunen (eller i visst fall läroanstalten) betala $\frac{1}{3}$ af lägsta afgiften för pension svarande mot 10 veckotimmar: kommunens bidrag, som erlægges till den nya pensionsanstalten, blir alltså 30 kronor. Om nu lärarinnan behåller denna sin tjänstgöring ända till 60 år, får hon från den äldre pensionsanstalten 800 kronors pension och från den nya pensionsanstalten 200 kronors pension.

Enligt öfverstyrelsens beräkning skulle statens kostnad för lärarinne-Departements-
pensioneringen blifva: chefen om
storleken af

för grupp A	kronor	34,920: —	<small>statens</small>
» » B	»	10,059: —	<small>kostnad.</small>
» lärarinnor i de förberedande klasserna	»	14,500: —	
» för lärarinnor, som icke blifva pensionsberättigade enligt de nya bestämmelserna	»	8,000: —	
		<hr/>	
		Summa kronor	67,479: —

Härtill komma 240 kronor för biträdande ämneslärarinnor vid statens normalskola för flickor, hvilka icke äro medtagna i mitt förslag. Summan afrundades af öfverstyrelsen till 68,000 kronor.

Vid denna beräkning synes öfverstyrelsen hafva förbisett, att det äfven vid icke statsunderstödda skolor finns några lärarinnor, som nu uppbära statsbidrag till pensioneringen och därför skulle vara berättigade att behålla detsamma. På grund häraf är ofvannämnda summa, 67,479 kronor, att öka med 1,500 kronor till i rundt tal 69,000 kronor.

Vid beräkningen af statens kostnad enligt det förslag, jag framlagt, är att märka:

1) pensioneringen skall enligt mitt förslag icke vara obligatorisk för dem, som fyllt 50 år; detta minskar kostnaden för grupp A och B;

2) enligt mitt förslag omfattar grupp B icke öfningslärarinnor med mindre än 10 veckotimmar; detta gör kostnaden något lägre, därför att enligt öfverstyrelsens förslag kunde öfningslärarinna med 4 à 6 veckotimmar komma med i dess motsvarande grupp;

3) öfverstyrelsen har räknat under förutsättning, att alla lärarinnor med minst 20 veckotimmar i de förberedande klasserna skulle ingå i Svenska lärarinnornas pensionsförening och uppbära statsbidrag; då pensioneringen är frivillig för denna grupp, kommer detta ej att inträffa, hvilket sänker statens kostnad.

Under det dessa omständigheter samverka till att sänka kostnaden, höjes den något litet, därigenom att jag i grupp B medtagit timplärarinnor med 10 eller 11 veckotimmar, hvilka öfverstyrelsen uteslutit.

På grund af det nu anförda, anser jag mig kunna bibehålla den kostnadssiffra, 68,000 kronor, som öfverstyrelsen angifvit.

Såsom öfverstyrelsen framhållit öfverstiger alltså statens totalkostnad för lärarinnepensioneringen enligt de nya bestämmelserna med endast ungefär 13,000 kronor det nu med 54,740 kronor faktiskt till densamma utgående statsbidraget. Och denna höjning är beroende uteslutande därpå, att pensioneringen gjorts obligatorisk. Den enskilda lärarinnans rätt till statsbidrag har i intet fall höjts, men väl i många fall minskats eller helt borttagits. Det har också påpekats, att om alla lärarinnor, som enligt de nu gällande bestämmelserna äro berättigade att på vissa villkor åtnjuta statsbidrag, begagnade sig af denna rätt och till någon af de båda pensionsanstalterna betalade en årsavgift af 60 kronor, skulle statens kostnad för denna pensionering blifva afsevärdt större än enligt de föreslagna bestämmelserna.

Departements-
chefens
hemställan.

Under åberopande af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels, med uteslutande af det nu å riksstatens tionde hufvudtitel uppförda förslagsanslag å 40,000 kronor med titel *bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor*, å samma hufvudtitel uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 68,000 kronor med titel *bidrag till pensionering af den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter*,

dels ock godkänna följande:

**Bestämmelser för tilldelande af bidrag ur förslagsanslaget:
bidrag till pensionering af den kvinnliga lärarpersonalen vid
enskilda läroanstalter.**

§ 1. Lärarinnornas pensionsanstalt.

1. För att bereda pensioner åt den kvinnliga lärarpersonalen vid de läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda reservationsanslaget till enskilda läroanstalter upprättas en pensionsanstalt, benämnd *Lärarinnornas pensionsanstalt*. Pensionsanstaltens reglemente fastställles af Kungl. Maj:t.

2. Skyldighet att vara delägare i denna pensionsanstalt åligger vid sagda läroanstalter anställd

A) föreståndarinna äfvensom ämneslärarinna med full tjänstgöring,

B) annan lärarinna med sammanlagdt minst 10 veckotimmars undervisning i klasserna öfver de förberedande i en eller flera af sagda läroanstalter.

Föreståndarinna eller lärarinna, som före det dessa bestämmelser trädt i kraft fyllt 50 år, äger rättighet men icke skyldighet att ingå i pensionsanstalten.

3. Pensionsavgiften för delägare, tillhörande grupp A, skall beräknas sålunda, att den motsvarar en pension af 1,200 kronor från 60 års ålder, dock att lägsta avgiften för år skall vara 180 kronor och högsta 240 kronor.

Pensionsavgiften för delägare tillhörande grupp B skall bestämmas efter det antal, dock högst 20, veckotimmar hennes undervisning omfattar i klasserna öfver de förberedande. Avgiften för hvarje veckotimme skall beräknas sålunda, att den motsvarar en pension af 60 kronor för hvarje veckotimme att utgå från 60 års ålder, dock att lägsta avgiften för år för en veckotimme skall vara 9 kronor och högsta 12 kronor.

4. Till pensionsavgiften skola utgå följande bidrag:

a) af staten: en tredjedel af den i mom. 3 för den lärarinnegrupp, som delägaren tillhör, angifna lägsta pensionsavgiften,

b) af kommun eller enskilda donatorer: en tredjedel af samma lägsta pensionsavgift, därest delägaren är anställd vid enskild mellanskola eller vid högre flickskola,

c) af läroanstalten: en tredjedel af samma lägsta pensionsavgift, därest delägaren är anställd vid högre goss- eller samskola eller vid enskildt lärarinneseminarium.

För utgörande af i hvarje fall återstående del af den pensionsavgift,

som jämlikt mom. 3 skall inbetalas för delägaren, ansvarar vederbörande läroanstalt, med rätt för läroanstalten att af delägarens lön afdraga ett belopp svarande mot denna del af pensionsavgiften.

5. Rätt att vid afgang från sådan anställning, som i mom. 2 sägs, komma i åtnjutande af pension inträder den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 55 år.

Skyldighet att afgå från sådan anställning inträder den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 60 år. Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk må dock kunna medgifva henne att kvarstå i sådan anställning, därest och så länge hennes kvarstående pröfvas vara till gagn för undervisningen, dock icke i något fall längre än till den 1 juli det kalenderår, då hon fyller 63 år.

6. Där ej för särskildt fall, hvarom stadgas i pensionsanstaltens reglemente, pensionsrätt svarande mot vissa pensionsavgifter gått förlorad, utgår pension med det belopp, som vid den tidpunkt då pensionen tillträdes beräknas motsvara alla de pensionsavgifter, som blifvit för delägaren erlagda, dock med högst 1,200 kronor om året.

7. Delägare, hvilken upphör att innehafva sådan anställning, som i mom. 2 sägs, utan att vara berättigad till pension, vare i fall och under villkor, hvarom i reglementet för pensionsinrättningen stadgas, berättigad att däri kvarstå. I sådant fall utgå icke de i mom. 4 a), b) och c) föreskrifna bidrag till pensionsavgiften.

§ 2. Svenska lärarinnornas pensionsförening.

För lärarinna, som icke är delägare i eller åtnjuter pension från Lärarinnornas pensionsanstalt, skall, under villkor att af henne eller för henne under nästföregående år till Svenska lärarinnornas pensionsförening inbetalts minst 60 kronor och att hon under samma tid vid statsunderstödd enskild läroanstalt haft minst 20 timmars tjänstgöring, statsbidrag utgå till pensionsföreningen med 60 kronor.

§ 3. Öfvergångsbestämmelser.

1. Äger Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller Svenska lärarinnornas pensionsförening vid den tidpunkt, då dessa bestämmelser träda i kraft, rätt till statsbidrag för delägare, må sådant statsbidrag fortfarande utgå för delägaren enligt hittills gällande bestämmelser, dock i fråga om föreståndarinna eller lära-

rinna som afses i § 1 mom. 2, endast under förutsättning att mellan henne och pensionsanstalten är eller senast före den 1 januari 1912 varder aftaladt, dels att hon må kvarstå som delägare till 60 års ålder, dels att pension må af henne tillträdas först sedan hon afgått från sådan anställning, som enligt nyssnämnda bestämmelse medför skyldighet att vara delägare i Lärarinnornas pensionsanstalt.

2. För den afgift, som för sådant statsbidrags bibehållande skall erläggas till pensionsanstalten, skall läroanstalten svara på sätt i sista punkten af § 1 mom. 4 stadgas.

3. För delägare i Lärarinnornas pensionsanstalt, för hvilken på grund af stadgandet i mom. 1 statsbidrag utgår till endera af de båda äldre pensionsanstalterna, utgår icke något statsbidrag till den nya pensionsanstalten. Däremot utgår till denna pensionsanstalt det i § 1 mom. 4 under b) eller c) stadgade bidrag. Därjämte ansvarar läroanstalten, på sätt i sista punkten af samma mom. stadgas, för den ytterligare afgift, som må erfordras för beredande af en pension, hvilken tillsammans med den pension, delägaren har att vänta från den af de båda äldre pensionsanstalterna som för henne åtnjuter statsbidrag, motsvarar den i § 1 mom. 3 afsedda, dock att sådan afgift icke skall utgå med högre belopp än som må erfordras för att summan af de för delägaren till nyssnämnda äldre pensionsanstalt och till Lärarinnornas pensionsanstalt utgående afgifter må uppgå till den i sistnämnda mom. för den lärarinnegrupp, delägaren tillhör, angifna högsta pensionsavgift.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle nådig proposition aflåtas till Riksdagen af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ernst Törnell.

*Bilagor.***Öfverstyrelsens förslag till bestämmelser angående pensionering af de vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställda lärarinnor i klasser öfver de förberedande.**

1. För pensionering af lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter upprättas en särskild pensionsinrättning, hvars reglemente af Kungl. Maj:t fastställes.

2. Skyldighet att vara delägare i denna pensionsinrättning åligger vid sagda läroanstalter anställd

A) föreståndarinna äfvensom ämneslärarinna med sådan full tjänstgöring, som närmare angifves i gällande bestämmelser om aflöning af lärarinnorna vid förenämnda läroanstalter,

B) öfningslärarinna med sådan tjänstgöring, som enligt nämnda bestämmelser medför rätt till ålderstillägg,

C) annan lärarinna med minst 12 veckotimmars undervisning i klasserna öfver de förberedande, äfvensom

D) biträdande ämneslärarinna vid den med högre lärarinneseminarier förenade normalskolan för flickor med sådan full tjänstgöring som här ofvan under A angifves.

3. a) Pensionsafgiften för delägare, tillhörande grupperna A och D, skall beräknas sålunda, att den, under förutsättning att den erlägges hvarje halfår, sista gången för förra hälften af det kalenderår, då delägare fyller 60 år, motsvarar en pension af 1,200 kronor att utgå kvartalsvis, första gången under tredje kvartalet af samma kalenderår, dock att lägsta halfårsafgiften skall vara 90 kronor och högsta 150 kronor.

b) Pensionsafgiften för delägare, tillhörande grupperna B eller C, skall bestämmas efter det antal, dock högst 20 veckotimmar, hennes undervisning omfattar i klasserna öfver de förberedande. Afgiften för hvarje veckotimme skall beräknas sålunda, att den, under förutsättning att den erlägges hvarje halfår, sista gången för förra hälften af det kalenderår, då delägare fyller 60 år, motsvarar en pension af 60 kronor för veckotimme att utgå kvartalsvis, första gången under tredje kvartalet af samma

kalenderår, dock att lägsta halfårsafgiften för en veckotimme skall vara 4 kronor 50 öre och högsta 7 kronor 50 öre.

4. a) Till pensionsafgiften för delägare, som är anställd som lärarinna vid statsunderstödd enskild mellanskola, vid från anslaget till enskilda mellanskolor statsunderstödd enskild samskola eller statsunderstödd högre flickskola, skall staten bidraga med en tredjedel och kommun eller enskilda donatorer med en tredjedel af den här ofvan för hvarje särskild lärarinnegrupp angifna lägsta halfårsafgiften.

b) Till pensionsafgiften för delägare, som är anställd vid statsunderstödd högre goss- eller samskola eller vid statsunderstödt enskildt lärarinneseminarium, skola staten och den läroanstalt, vid hvilken delägaren är anställd som lärarinna, hvardera bidraga med en tredjedel af den här ofvan för hvarje särskild lärarinnegrupp angifna lägsta halfårsafgiften.

c) För utgörande af i hvardera fallet *återstående del* af pensionsafgiften skall vid samtliga under a) och b) i detta moment nämnda läroanstalter vederbörande läroanstalt svara, hvarvid läroanstalten må, allt efter omständigheterna, kunna af vederbörande delägares lön afdraga ett större eller mindre belopp, dock i intet fall större, än att läroanstalten har själf att af denna del erlägga ett belopp, motsvarande minst en sjättedel af den här ofvan för hvarje särskild lärarinnegrupp angifna lägsta halfårsafgiften.

d) Till pensionsafgiften för delägare, som är anställd såsom biträdande ämneslärarinna vid den med högre lärarinneseminariet förenade normalskolan för flickor, skall staten bidraga med fem sjättedelar af den i mom. 3 a) angifna lägsta halfårsafgiften och vederbörande delägare själf med återstoden.

5. Delägare i pensionsinrättningen må icke innehafva anställning, som är förbunden med pensionsrätt, längre än till den 30 juni det kalenderår, då hon fyller 60 år.

6. Om lärarinna, som är delägare i pensionsinrättningen, måste afgå från sin lärarinnebefattning på grund af med läkarebetyg styrkt sjuklighet eller sjukdom eller mister densamma på grund därpå, att den läroanstalt, vid hvilken hon är anställd, upphör, så äger hon kvarstå som delägare i pensionsinrättningen utan skyldighet att erlägga halfårsafgift, men med rättighet för lärarinna tillhörande grupperna A, B eller C att erlägga en halfårsafgift, ej öfverstigande medeltalet af de afgifter, för hvilka läroanstalten i fråga om delägaren haft att enligt mom. 4 c) svara under de sista tio åren eller den kortare tid hon varit pensionsberättigad, samt för lärarinna tillhörande grupp D, en afgift till beloppet motsvarande den afgift, som hon varit berättigad erlägga, därest hon tillhört grupp A.

det ofvanstående bestämmelser faststälts, på hittills gällande villkor kvarstå som delägare i samma pensionsanstalter och åtnjuta statsbidrag till sin pensionsavgift.

2. I fråga om pensionsavgift för sådan lärarinna skall, därest hon är pensionsberättigad efter ofvanstående bestämmelser, följande gälla:

a) Så länge statsbidrag för sådan lärarinna betalas till någon af de under mom. 1 af dessa öfvergångsbestämmelser nämnda pensionsanstalterna, utgår för henne intet statsbidrag till den nya pensionsinrättningen.

b) Då kommun eller enskilda donatorer enligt mom. 4 a) af bestämmelserna här ofvan bidraga till pensionsavgift, ingå dessa bidrag helt och hållet till den nya pensionsinrättningen. Enahanda förhållande äger rum i fråga om motsvarande bidrag, som erläggas enligt mom. 4 b) af vissa enskilda läroanstalter.

c) Från återstående delen af pensionsavgiften får afdrag ske för så stort belopp, som af lärarinnan själf eller af läroanstalten erlägges till någon af de under mom. 1 af dessa öfvergångsbestämmelser nämnda pensionsanstalterna. Hvad som därefter möjligen återstår af nu ifrågavarande del af pensionsavgiften skall inbetalas till den nya pensionsinrättningen.

Har delägare före den till Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom inbetalt retroaktivavgift, skall, på sätt Kungl. Maj:t närmare föreskrifver, pröfvas, huru stor årlig avgift denna retroaktivavgift må anses motsvara, och på grund däraf bestämmas, med hvilket belopp den del af pensionsavgiften, som omförmäles i mom. 4 c), på denna grund må kunna minskas.

Öfrerstyrelsens förslag till bestämmelser angående pensionering af de vid statsunderstödda enskilda läroanstalters förberedande klasser anställda lärarinnor.

För lärarinna med minst 20 timmars tjänstgöring, förlagd hufvudsakligen eller uteslutande till de förberedande klasserna vid statsunderstödd enskild läroanstalt, hvilken efter det dessa bestämmelser trädt i kraft, inträder såsom delägare i Svenska lärarinnornas pensionsförening, må statsbidrag utgå med 60 kronor årligen, under villkor att af henne eller för henne i nämnda pensionsförening under nästföregående år insatts minst 60 kronor.

Öfvergångsbestämmelse.

Lärarinna med tjänstgöring hufvudsakligen eller uteslutande i de förberedande klasserna, hvilken före den   blifvit delägare i Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller i Svenska lärarinnornas pensionsförening och som sådan åtnjuter statsbidrag till sin pension, är berättigad att, äfven efter det ofvanstående bestämmelser fastställts, på hittills gällande villkor kvarstå som delägare i samma pensionsanstalter och åtnjuta statsbidrag till sin pensionsavgift.

Öfverstyrelsens förslag

till

Stadgar för Pensionsinrättningen för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.

§ 1.

Pensionsinrättningen har till ändamål att bereda pensioner åt delägarna.

§ 2.

Rättighet att ingå som delägare i pensionsinrättningen tillkommer *dels* de lärarinnor, hvilka vid läroanstalt, som åtnjuter statsunderstöd från anslaget till enskilda läroanstalter, innehafva sådan anställning, att de, enligt gällande bestämmelser för pensioneringen af lärarinnor vid dessa läroanstalter, äro skyldiga att bidraga till sin egen pensionering, *dels* biträdande ämneslärarinnor med full tjänstgöring vid den med högre lärarinneseminariet förenade normalskolan för flickor.

§ 3.

Pensionsinrättningens angelägenheter förvaltas af en styrelse bestående af en ledamot, som förordnas af Kungl. Maj:t, och sex ledamöter, som väljas af bolagsstämman. Om styrelse.

De valda styrelseledamöterna utses för en tid af två år, räknadt från ordinarie bolagsstämma till ordinarie bolagsstämma, dock att första gången styrelseval äger rum, tre af ledamöterna skola väljas för en tid af endast ett år. Afgår vald styrelseledamot, innan den tid, för hvilken han blifvit vald, gått till ända, skall, senast å nästa ordinarie bolagsstämma, ny ledamot väljas i den afgängnes ställe för den tid, som återstår.

Styrelseledamot må, ändock att den tid, för hvilken han blifvit utsedd, ej gått till ända, kunna genom beslut af den som utsett honom skiljas från uppdraget.

Den af Kungl. Maj:t förordnade styrelseledamoten är styrelsens ordförande.

Styrelsen utser inom sig vice ordförande, att vid förfall för ordförande tjänstgöra i hans ställe.

§ 4.

Styrelsen företräder pensionsinrättningen i samma omfattning, som i lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 är stadgad för styrelsen för ömsesidigt försäkringsbolag.

§ 5.

Styrelsen har sitt säte i Stockholm.

§ 6.

Styrelsen äger tillsätta de tjänstemän, som för pensionsinrättningens förvaltning äro nödiga.

§ 7.

Styrelsen är beslutför, när fem ledamöter äro närvarande. Dock äger styrelsen fatta beslut, äfven om endast fyra ledamöter äro tillstädes, där dessa äro om beslutet ense.

§ 8.

Såsom styrelsens beslut gäller den mening, om hvilken dess flesta ledamöter förena sig, men vid lika röstetal den mening, som biträdes af ordföranden vid sammanträdet.

Ledamot af styrelsen äger ej deltaga i afgörandet af fråga, hvori hans enskilda rätt är stridande mot pensionsinrättningens; och må han förty ej deltaga i beslut om ingående af aftal mellan honom och pensionsinrättningen eller om avslutande af annat aftal, såframt han däraf annorledes än som delägare i pensionsinrättningen kan vänta synnerlig nytta eller skada.

§ 9.

Pensionsinrättningens räkenskapsår sammanfaller med kalenderåret. Minst sex veckor före den bolagsstämma, hvarom förmäles i § 12,

aflänne styrelsen till revisorerna en af styrelsens ledamöter underskrifven förvaltningsberättelse för det förflutna räkenskapsåret jämte balansräkning. Förvaltningsberättelsen skall uttryckligen angifva den vinst eller förlust, som under året uppkommit.

§ 10.

Balansräkningen skall såsom skuld upptaga
pensionsfond, motsvarande värdet af utgående pensioner,
delägarefond, motsvarande värdet af pensionsinrättningens förbindelser till delägarna,
samt de fonder, som må föranledas af mottagna donationer.
Där tillgångarna öfverstigade skulderna upptages skillnaden som reservfond.

§ 11.

Revisorerna skola öfver granskningen af styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper afgifva en af dem underskrifven berättelse, som skall öfverlämnas till styrelsen minst fyra veckor före den i § 12 nämnda bolagsstämma.

§ 12.

Ordinarie bolagsstämma hålles i Stockholm årligen i april månad.

Vid denna stämma skola förekomma:

- 1) beslut om ansvarsfrihet för föregående års förvaltning,
- 2) val af ledamöter i styrelsen,
- 3) val af tre revisorer för det löpande räkenskapsåret och en revisorssuppleant,
- 4) andra ärenden, som af styrelsen hänskjutas till stämman.

Kallelse till stämman utfärdas af styrelsen och skall, åtföljd af styrelsens förvaltningsberättelse, balansräkningen, revisorernas berättelse och förteckning öfver de ärenden styrelsen hänskjutit till stämman, delgifvas de röstberättigade genom cirkulär, som utsändas minst tre veckor före stämman till de i § 2 omförmälda läroanstalterna. Därjämte skall kallelsen som annons införas i de allmänna tidningarna samtidigt med cirkulärets utsändande.

Röstberättigad äger att få ärende hänskjutet till pröfning å stämman, såframt han hos styrelsen framställer yrkande därom minst tio dagar före stämman.

Förteckning öfver alla de ärenden, som skola å stämman förekomma,

skall genom styrelsens försorg hållas tillgängliga för de röstberättigade minst en vecka före stämman.

§ 13.

Styrelsen äge, när den finner lämpligt, kalla de röstberättigade till extra bolagsstämma. Kallelsen därtill, som utfärdas och delgifves de röstberättigade i samma ordning som kallelse till ordinarie bolagsstämma, skall innehålla förteckning öfver de ärenden, som skola å stämman förekomma.

§ 14.

Ärende, som ej varit upptaget å förteckningen öfver de ärenden, som skola vid stämman förekomma, må ej vid stämman företagas till afgörande, där det ej enligt lag eller dessa stadgar skall förekomma vid stämman eller omedelbart föranledes af ärende, som där skall afgöras.

§ 15.

Vid bolagsstämma äge hvarje delägare en röst.

Styrelsen för sådan läroanstalt, som omförmäles i § 2, äge, där läroanstalten för en eller flera af där anställda lärarinnor erlägger till pensionsinrättningen minst hälften så stort bidrag som för samma lärarinna lämnas af staten, att sända ett ombud till bolagsstämman, och tillkomme ombudet, med den begränsning som nedan sägs, en röst för hvarje lärarinna, för hvilken sådant bidrag erlägges.

Delägare må icke på grund af fullmakt rösta för mer än en annan delägare. Flera skolor må förena sig om samma ombud.

Ej må någon vid stämman utöfva rösträtt för mer än $\frac{1}{10}$ af de vid stämman representerade rösterna.

§ 16.

Delägares
avgifter.

Delägarnas avgifter erläggas halfårsvis i juni och i december med belopp, som beräknas enligt de bestämmelser för pensionering af lärarinnor vid i § 2 omförmälda läroanstalter, som äro gällande vid delägares inträde i pensionsinrättningen.

För delägare, som under halfåret varit anställd vid dylik läroanstalt, inbetalar läroanstalten delägarens avgift jämte de bidrag till hennes pensionering, som må vara beviljade af stat, kommun, enskilda donatorer eller af läroanstalten själf.

§ 17.

Delägare må tidigast från och med det tredje kvartalet i det kalenderår, då hon fyller 55 år, komma i åtnjutande af pension.

Delägares
pension.

Delägare må icke uppbära pension från denna pensionsinrättning, så länge hon vid någon af de i § 2 omnämnda läroanstalterna innehar anställning, för hvilken statsbidrag till pensioneringen utgår.

§ 18.

Pensionen utgår med det belopp, som motsvarar alla af delägaren erlagda afgifter och för henne inbetalade bidrag, med den inskränkning som följer af §§ 22 och 25, dock med högst 1,200 kronor om året.

§ 19.

Vid alla försäkringstekniska beräkningar rörande delägares afgifter och pensionsrätt samt pensionsinrättningens förbindelser tillämpas statistiska centralbyråns senast offentliggjorda dödlighetstabell för kvinnor i hela riket och en räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent; dessutom skall vid dessa beräkningar, enligt styrelsens bepröfvande, nödig hänsyn tagas till förvaltningskostnader.

För utförande af dessa beräkningar skall anställas en aktuarie med den kompetens, som fordras för anställning som aktuarie vid lifförsäkringsbolag.

§ 20.

Om delägare måste afgå från sin lärarinnebefattning vid någon af de i § 2 nämnda läroanstalterna på grund af med läkarbetyg styrkt sjuklighet eller sjukdom eller mister densamma på grund därpå, att den läroanstalt, vid hvilken hon är anställd, upphör, så äger hon kvarstå som delägare i pensionsinrättningen utan skyldighet att erlægga afgift men med rättighet att erlægga en afgift, ej öfverstigande medeltalet af de afgifter, som hon erlagt under de sista tio åren eller den kortare tid, hon innehaft anställning, för hvilken statsbidrag till pensioneringen utgått.

Rätt att på samma villkor kvarstå som delägare tillkommer äfven den lärarinna, som förlorar statsbidraget till sin pensionering, därför att den läroanstalt, där hon är anställd, förlorar sitt statsunderstöd, eller hvars anställning på grund af ändrade bestämmelser om statsbidrag till pensioneringen af lärarinnor vid de i § 2 nämnda läroanstalterna, icke vidare hör till dem, som berättiga innehafvaren att ingå som delägare i pensionsinrättningen.

§ 21.

Om lärarinna, som är delägare i pensionsinrättningen sedan minst tio år tillbaka, af annan anledning än i § 20 sägs, upphör att hafva sådan anställning, som i § 2 sägs, är hon berättigad att kvarstå som delägare i pensionsinrättningen mot erläggande af en afgift, som är lika med medeltalet af de afgifter, som hon under de sista tio åren erlagt.

§ 22.

Om lärarinna, som är delägare i pensionsinrättningen sedan kortare tid än tio år tillbaka, af annan anledning än i § 20 sägs, upphör att hafva sådan anställning, som i § 2 sägs, är hon berättigad att under högst två år kvarstå som delägare i pensionsinrättningen mot erläggande af en afgift, som är lika med medeltalet af de afgifter, som hon erlagt.

Om hon efter dessa två år icke får sådan anställning, som i § 2 sägs, upphör hon att vara delägare i pensionsinrättningen och förlorar rätten till den pension, som skulle motsvara de afgifter, hon redan erlagt, och de pensionsbidrag, som må för henne hafva inbetalts af stat, kommun, enskilda donatorer eller läroanstalt. Denna rätt återfår hon dock, om hon inom tio år efter det hon afbrutit sin tjänstgöring återfår sådan anställning.

§ 23.

Styrelsen må, därest Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges såsom likvidator för Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom. högre skolor för kvinnlig ungdom beslutar att träda i likvidation och att uppdraga likvidationen åt styrelsen, kunna mottaga detta uppdrag, ifall för likvidationen följande grunder blifvit fastställda:

1) hvarje före eller under likvidationen beviljad pension inköpes i pensionsinrättningen för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter mot erläggande på en gång af dess matematiska värde, beräknadt efter de för denna pensionsinrättning vid inköpet gällande grunder;

2) hvad som vid likvidationens afslutande återstår af den likviderade pensionsinrättningens grundfond och reservfond eller donerade fonder skall öfverföras till Pensionsinrättningen för lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, hvarvid reservfonden öfverföres till sistnämnda pensionsinrättnings reservfond och öfriga fonder förvaltas i enlighet med för dem föreskrifna grunder.

§ 24.

Reservfonden må ej utan Kungl. Maj:ts tillstånd användas till annat ändamål än täckande af uppkommen förlust.

§ 25.

Lämnar reservfonden ej tillgång till täckande af uppkommen förlust, skall bristen utjämnas genom nedsättning af delägarfonden. Har delägarfonden sålunda nedsatts, skall hvarje delägarers andel i densamma proportionsvis nedsättas och hennes pensionsrätt på grund af de afgifter, hon erlagt, och de pensionsbidrag, som för henne inbetalts, i däraf be-
tingad grad minskas.

Uppstår sedermera för något år öfverskott, skall detta i första rummet användas till att ersätta dem, som blifvit pensionärer, under det delägarfonden varit nedsatt, hvad de sålunda mistat i pensionsrätt, hvarvid hvarje delägarer skall tillgodoräknas samma proportionella andel af den mistade pensionsrättens matematiska värde. Räcker öfverskottet till mera, skall det på enahanda sätt användas till att ersätta delägarer hvad de förlorat i pensionsrätt. Hvad som därefter må återstå af öfverskottet, skall upptagas som reservfond.

§ 26.

Har delägarfonden genom nedsättning, hvarom i föregående paragraf talas, nedgått till 90 procent af det belopp, hvartill den skulle uppgått, om ingen nedsättning skett, skall styrelsen inkomma till bolagsstämman med förslag till ändring af gällande beräkningsgrunder äfvensom till de åtgärder, som i öfrigt må befinnas erforderliga.

Har delägarfonden nedgått till 75 procent af dess rätta belopp, skall styrelsen anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t, som äger förordna om pensionsinrättningens likvidation.

§ 27.

Beslut om ändring af dessa stadgar vare ej giltigt med mindre det, Om ändring efter att hafva fattats af två på hvarandra följande bolagsstämmor, däraf af stadgarna. minst en ordinarie, och å den bolagsstämma, som sist hålles, biträdts af minst två tredjedelar af de röstande, vunnit Kungl. Maj:ts fastställelse.